

Solistički koncert

Boras, Nika

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:178997>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST

STUDIJ PJEVANJA

Nika Boras

SOLISTIČKI KONCERT

Završni rad

MENTOR: izv. prof. art. dr. sc. Berislav Jerković

SUMENTOR: Anja Papa, ass.

Osijek, 2023.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Domenico Cimarosa: <i>Bel nume che adoro</i>	1
2.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	1
2.1.1.	Tekst i prijevod arije antike <i>Bel nume che adoro</i>	2
2.1.2.	Analiza skladbe <i>Bel nume che adoro</i>	2
3.	Georg Friedrich Händel: <i>Oh! had I Jubal's lyre, Joshua</i>	3
3.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	3
3.1.1.	Oratorij <i>Joshua</i>	4
3.1.2.	Tekst i prijevod oratorijske arije <i>Oh! Had I jubal's lyre</i>	4
4.	Robert Schumann, <i>Myrthen</i> , op. 25.....	6
4.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	6
4.1.1.	<i>Myrthen</i> , op. 25.....	6
4.1.2.	Tekst i prijevod solo pjesme <i>Widmung</i> , op. 25, br. 1.....	7
4.1.3.	Analiza solo pjesme <i>Widmung</i> op. 25, br. 1.....	7
4.2.	Tekst i prijevod solo pjesme <i>Der Nussbaum</i> op. 25, br. 3.....	8
4.2.1.	Analiza solo pjesme <i>Der Nussbaum</i> op. 25, br. 3.....	9
4.3.	Tekst i prijevod solo pjesme <i>Lied der Suleika</i> op. 25, br. 9.....	10
4.3.1.	Analiza solo pjesme <i>Lied der Suleika</i> op. 25, br. 9.....	11
4.4.	Tekst i prijevod solo pjesme <i>Rätsel</i> op. 25, br. 16.....	12
4.4.1.	Analiza solo pjesme <i>Rätsel</i> op. 25, br. 16.....	14
4.5.	Tekst i prijevod skladbe <i>Aus den östlichen Rosen</i> op. 25, br. 25.....	15
4.5.1.	Analiza skladbe <i>Aus den Östlichen Rosen</i> op. 25, br. 25.....	16
5.	Ivan pl. Zajc: <i>Lastavicam</i>	16
5.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	16
5.1.1.	Tekst solo pjesme <i>Lastavicam</i>	17
6.	Dora Pejačević: <i>U lovu je mjesec na sunce</i>	21
6.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	21
6.1.1.	Tekst solo pjesme <i>U lovu je mjesec na sunce</i>	21
7.	Petar Iljič Čajkovski: <i>Gornimi tiha letela duša nebesami</i>	23
7.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	23
7.1.1.	Tekst i prijevod skladbe <i>Gornjimi tiha letjela duša njebesami</i> op. 47, br. 2.....	24
7.1.2.	Analiza skladbe <i>Gornjimi tiha letjela duša njebesami</i> op. 47, br. 2.....	25
8.	Maurice Ravel: <i>Cinq melodies populaires grecques</i>	26
8.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	26
8.1.1.	<i>Cinq Melodies populaires grecques</i>	26

8.1.2.	Tekst i prijevod skladbe <i>Chanson de la mariée</i>	27
8.1.3.	Analiza skladbe <i>Là-bas, vers l'église</i>	28
9.	Robert Schumann: <i>Erstes Grün</i>	30
9.1.	Tekst i prijevod solo pjesme <i>Erstes Grün</i>	30
9.1.1.	Analiza solo pjesme <i>Erstes Grün</i>	31
10.	Felix Mendelssohn Bartholdy: <i>Wenn sich zwei Herzen scheiden</i> op. 99, br.5	32
10.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	32
10.1.1.	Tekst i prijevod skladbe <i>Wenn sich zwei Herzen scheiden</i> op. 99, br. 5	33
10.1.2.	Analiza skladbe <i>Wenn sich zwei Herzen scheiden</i> op. 99, br. 5	33
11.	Rimski Korsakov: <i>Ne veter vey a s vysoty</i> op. 43, br. 2	34
11.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	34
11.1.1.	Tekst i prijevod skladbe <i>Ne veter vey a s vysoty</i> op. 43, br. 2	35
11.1.2.	Analiza skladbe <i>Ne veter vey a s vysoty</i> op. 43, br. 2	36
12.	Wolfgang Amadeus Mozart: <i>In uomini, in soldati</i> arija Despina iz opere <i>Così fan tutte</i>	37
12.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	37
12.1.1.	Sadržaj opere <i>Così fan tutte</i>	37
12.1.2.	Tekst i prijevod arije <i>In uomini, in soldati</i>	39
12.1.3.	Analiza arije <i>In uomini, in soldati</i>	40
13.	Giuseppe Verdi: <i>Saper vorreste</i> , arija Oskara iz opere <i>Krabuljni ples</i>	42
13.1.	Biografija i stvaralaštvo.....	42
13.1.1.	Radnja opere <i>Krabuljni ples</i>	43
13.1.2.	Tekst i prijevod arije <i>Saper vorreste</i>	44
13.1.3.	Analiza arije <i>Saper vorreste</i>	45
14.	Zaključak.....	47
15.	Literatura	48

SAŽETAK

Ovaj završni rad čine biografije, analize te prijevodi skladbi skladatelja Domenico Cimarose (*Bel nume che adoro*), Georga Friedricha Händela (*Oh! Had I Jubal's lyre*), Roberta Schumanna (iz ciklusa *Myrthen* op. 25: br.1 *Widmung*, br. 3 *Der Nussbaum*, br. 9 *Lied der Suleika*, br. 16 *Rätsel*, br. 25 *Aus den östlichen Rosen* te iz op. 35, br. 4 *Erstes Grün*), Ivana pl. Zajca (*Lastavicam*), Dore Pejačević (*U lovu je mjesec na sunce*), Pjotra Iljiča Čajkovskog (*Gornimi tiha letela duša nebesami*), Mauricea Ravela (iz ciklusa *Cinq Mélodies populaires grecques*: br. 1 *Chanson de la mariée* i br. 2 *Là-bas, vers l'église*), Felixa Mendelssohna Bartholdyja (*Wenn sich zwei Herzen scheiden*), Rimski Korsakova (*Ne veter vey a s vysoty*) Wolfganga Amadeusa Mozarta (*In uomini, in soldati*) te Giuseppea Verdija (*Saper vorreste*). Kako bi pjevač uspješno izveo solistički koncerta, nužno je poznavanje sadržaja navedenih skladbi, stilske karakteristike razdoblja te svog pjevačkog aparata.

Ključne riječi: solistički koncert, biografija, solo pjesma, arija, analiza

SUMMARY

This final paper work consists of biographies, analysis and translations of the compositions of composers Domenico Cimarosa (*Bel nume che adoro*), Georg Friedrich Händel (*Oh! Had I Jubal's lyre*), Robert Schumann (from the song cycle *Myrthen* op. 25: No.1 *Widmung*, No. 3 *Der Nussbaum*, No. 9 *Lied der Suleika*, No. 16 *Rätsel*, No. 25 *Aus den östlichen Rosen* te iz op. 35, No. 4 *Erstes Grün*), Ivan pl. Zajc (*Lastavicam*), Dor Pejačević (*U lovu je mjesec na sunce*), Pyotr Ilyich Tchaikovsky (*Gornimi tiha letela duša nebesami*), Maurice Ravel (from the song cycle *Cinq Mélodies populaires grecques*: No. 1 *Chanson de la mariée* i No. 2 *Là-bas, vers l'église*), Felix Mendelssohn Bartholdy (*Wenn sich zwei Herzen scheiden*), Rimski Korsakov (*Ne veter vey a s vysoty*), Wolfgang Amadeus Mozart (*In uomini, in soldati*) and Giuseppe Verdi (*Saper vorreste*). In order for a singer to successfully perform a solo concert, it is necessary to know the content of the mentioned compositions, the stylistic characteristics of the period and his singing apparatus.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11,94/13, 139/13, 101/14, 60/15 i 131/17.).
4. Kojom izjavljujem da sam autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan s dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu njegove obrane.

Ime i prezime studentice: Nika Boras

JMBAG: 0267041251

OIB: 23507534304

Adresa e-pošte za kontakt: nika.boras2005@gmail.com

Naziv studija: Sveučilišni preddiplomski studij Pjevanje

Naslov rada: Solistički koncert

Mentor rada: Berislav Jerković

Sumentor rada: Anja Papa, ass.

U Osijeku 21. lipnja 2023. godine

Potpis Nika Boras

1. Uvod

Tema ovog završnog rada prikaz je programa solističkog koncerta kojeg čine skladbe skladatelja Domenica Cimarose (*Bel nume che adoro*), Georga Friedricha Händela (*Oh! Had I Jubal's lyre*), Roberta Schumanna (iz ciklusa *Myrthen* op. 25: br. 1 Widmung, br. 3 *Der Nussbaum*, br. 9 *Lied der Suleika*, br. 16 *Rätsel*, br. 25 *Aus den östlichen Rosen* te iz op. 35, br. 4 *Erstes Grün*), Ivana pl. Zajca (*Lastavicam*), Dore Pejačević (*U lovu je mjesec na sunce*), Pjotra Iljiča Čajkovskog (*Gornimi tiha letela duša nebesami*), Mauricea Ravela (iz ciklusa *Cinq Mélodies populaires grecques*: br. 1 *Chanson de la mariée* i br. 2 *Là-bas, vers l'église*), Felixa Mendelssohna Bartholdyja (*Wenn sich zwei Herzen scheiden*), Rimski Korsakova (*Ne veter vey a s vysoty*) Wolfganga Amadeusa Mozarta (*In uomini, in soldati*) te Giuseppea Verdija (*Saper vorreste*). U završnom radu prikazane su formalne analize navedenih skladbe te biografije i stvaralaštva jedanaestoro skladatelja. Program ovoga solističkoga koncerta obuhvaća stilska razdoblja 18., 19. i 20. stoljeća.

2. Domenico Cimarosa: *Bel nume che adoro*

2.1. Biografija i stvaralaštvo

Domenico Cimarosa talijanski je skladatelj rođen 17. prosinca u Aversu. Studirao je glazbu u Napulju. Sposoban violinist, čembalist, orguljaš i pjevač, započeo je kao kazališni skladatelj 1772. U idućih desetak godina skladao je dvadesetak pretežito komičnih opera za Napulj i Rim, a potom su mu se djela izvodila u Veneciji i Beču. Između 1787. i 1791. bio je dvorski skladatelj ruske carice Katarine II. Nakon kraćih boravaka u Varšavi i Beču, vratio se 1793. u Napulj. Godine 1800. osuđen je na smrt zbog veza s talijanskim pronapoleonskim rodoljubima, potom pomilovan, nakon čega odlazi u Veneciju i ubrzo umire, 11. siječnja 1801. godine. Cimarosa se smatra, uz G. Paisiella, središnjom osobom trećeg naraštaja napuljskih skladatelja XVIII. stoljeća. Nastanak i izvedba njegova remek-djela komične opere *Tajni brak* (*Il matrimonio segreto*) napisane 1792. pripada u bečko razdoblje. Zbog svoje rafinirane karakterizacije te iskričave glazbene inventivnosti, *Tajni brak* savršen je uzorak talijanskoga žanra *opere buffe*. Cimarosin opus obuhvaća još crkvena djela (oratoriji, mise, kantate) i instrumentalnu glazbu (koncerti, simfonije, sonate).¹

¹ Cimarosa, Domenico. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11864> Pristupljeno: 23.5.2023.

2.1.1. Tekst i prijevod arije antike *Bel nume che adoro*

Bel Nume che adoro	Lijepo ime koje obožavam
Tu versi di speme	Tvoji stihovi nade
Un dolce ristoro	Slatko osvježenje
In questo mio sen.	U mom snu.
Quel raggio amoroso	Ta ljubavna zraka
Pietoso mi dice:	Suosjećajno mi kaže:
Contento felice,	Živjet ćeš sretno,
vivrai col tuo ben.	Sa svojom ljubavi.

2.1.2. Analiza skladbe *Bel nume che adoro*

Bel nume che adoro skladba je Domenico Cimarose iz opere *Pigmalione* te je ljubavne tematike. Skladana je u Es-duru, mjera je 3/4, a tempo je *andante grazioso*². Pjevač započinje skladbu uzmahom, a potom se nastavlja klavirska pratnja u triolama. Karakteristično za ovu skladbu jesu česti uzlazni i silazni skokovi od čiste kvarte i ukrasi. Najveći skok je mala septima f1-es2. Skladana je u malom jednostavnom trodijelnom obliku a b a. A dio započinje dinamikom *piano* te se kroz skladbu polako gradi vrhunac do dimanike *forte* zapisane na završnoj frazi. Cijelu skladbu prati veliki *legato* te iznad prve fraze stoji *con grazia*³, stoga je vrlo bitno da pjevač prati tu oznaku unatoč čestim skokovima koji se javljaju. Pravilan ritam također je neophodan kako bi poliritmija između pratnje i glasa ostala dosljedna.

² Andante - u glazbi, oznaka za umjereno brz tempo, između brzoga i polaganoga. Katkad povezana s izrazima koji pobliže određuju stupanj brzine: andante con moto (pokretljivije), andante sostenuto (suzdržano, dostojanstveno), grazioso – glazbena oznaka za način izvođenja nekoga glazbenog djela; dražesno, ljupko, umiljato.

<https://hrvatski.en-academic.com/104665/grazioso> Pristupljeno 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=2535> Pristupljeno 28.5.2023.

³ Con grazia – pjevati graciozno

con grazia

CANTO

p Bel Nu - me che a - do - ro tu

p

ANDANTE GRAZIOSO

p

ver - si..... di..... spe - me un dol - ce ri -

Primjer br. 1

3. Georg Friedrich Händel: *Oh! had I Jubal's lyre, Joshua*

3.1. Biografija i stvaralaštvo

Georg Friedrich Händel rođen je 1685. u gradu Halle, na rijeci Saali. Godine 1703. odlazi u Hamburg zbog opernog kazališta te postiže znatne uspjehe svojim prvim operama *Almira* i *Neron*. Kasnije odlazi u London te ubrzo postaje vrlo popularan te operom *Rinaldo*, sastavljenom u samo 14 dana (1711.) doživljava golemi uspjeh. Nakon kratkog boravka u Hannoveru vraća se u London te na poziv kraljice Ane piše *Te Deum*. Sklada *Chandos anthems*, prvi oratorij na engleskom jeziku *Ester* i vrlo uspješnu pastoralu *Acis i Galatea*. Godine 1719. osniva se Royal Academy of Music za prikazivanje opera, pribavlja pjevače za nju i piše svoja operna djela među kojima su *Giulio Cesare* i *Tamerlano* (najuspješnija) (Andreis, 1951). Postaje prvi umjetnički ravnatelj novoutemeljene Kraljevske glazbene akademije. Između 1741. i 1749. skladao je: oratorije *Mesija* (*Messiah*, 1741; praizveden u Dublinu, Irska), *Prigodni oratorij* (*Occasional Oratorio*, 1746) i *Juda Makabejac* (*Judas Maccabaeus*, 1747) te instrumentalnu suitu *Glazba za vatromet* (*Fireworks Music*, 1748). Ostavio je golem opus vrlo različita profila, s ukupno 611 djela: 42 opere (najpoznatije: *Julije Cezar u Egiptu* – *Giulio Cesare in Egitto*, *Tamerlan* – *Tamerlano*, *Kserkso* – *Serse*),

14 *pasticcia*, 3 scenske glazbe, 31 oratorij, serenata i oda, oko stotinu kantata, komorna vokalna glazba (dueti, trija, arije, pjesme), sakralna glazba (alleluje, *anthems* i dr.), orkestralne skladbe (koncerti, *concerti grossi*, uvertire, suite, *sinfonie*), komorna glazba (sonate, trio sonate, suite).⁴

3.1.1. Oratorij *Joshua*

*Joshua*⁵ bio je jedan od četiri oratorija napisana u kratkom razdoblju između 1746. i 1748. Kao što je slučaj s mnogim Händelovim oratorijima, kasnije su izvedbe doživjele brojne izmjene izvorne partiture i to iz razloga koji su katkad bili nevezani uz glazbu. Sadašnja verzija zadržava partituru korištenu u izvedbama iz 1748., s jednim ustupkom, a to je Händelova nedatirana promjena u drugoj polovici „Hark! 'is the linnet” (1752?).⁶

3.1.2. Tekst i prijevod oratorijske arije *Oh! Had I jubal's lyre*

Oh, had I Jubal's lyre,	Oh, da imam Jubalovu liru,
Or Miriam's tuneful voice!	ili Miriamin milozvučan glas.
To sounds like his I would aspire,	Njegovim bih zvucima žudjela,
In songs like hers rejoice.	a njezinim bih se pjesmama, radovala.
My humble strains but faintly show,	Moj skromni napor tek malo prikazuje,
How much to Heav'n and thee I owe.	koliko dugujem nebu i Tebi

3.2. Analiza oratorijske arije *Oh! Had I Jubal's lyre*

Arija „Oh! Had I Jubal's lyre“ nalazi se u trećem činu oratorija *Joshua*. Tema arije je pjevačevo divljenje Jubalovoj liri i Miriaminom glasu te slavljenje Božanstva kojeg nije

⁴ Händel, Georg Friedrich. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24302> Pristupljeno 8. 5. 2023.

⁵ Joshua- u Bibliji najpoznatiji po tome što je bio drugi po hijerarhiji iza Mojsija, čovjek koji je poveo Izraelce u Obećanu zemlju nakon Mojsijeve smrti, za Jošuu se smatra da je jedan od najvećih, biblijskih, vojnih vođa zbog toga što je svoj narod vodio u sedmogodišnji pohod na Obećanu zemlju. <https://www.novizivot.net/josua-biblija/> Pristupljeno 12.6.2023.

⁶ <https://www.releases.kuk-art.com/sites/all/themes/blackpiano/pdf/kuk07-digital-booklet.pdf> Pristupljeno: 13.6.2023.

dostojan. Oblik je skladbe trodijelan, odnosno, ABC. A dio je napisan u tonalitetu A–dura, a B dio sadrži modulaciju melodije i pratnje u E–duru. C je dio povratak u početni tonalitet, A–dur.

Pjevačka dionica obiluje skokovima uz „prekide” koloraturama koje zahtijevaju znatnu pokretljivost glasa i dobru tehniku disanja kako bi se izvele što preciznije i u pravom tempu. Za ovakvu baroknu ariju posebno je važno održati metar kroz cijelu skladbu. Cijela arija izvodi se u živahnom tempu što nadalje sugerira i potiče pjevača na agilnost glasa i aktivno pjevanje. Također, važno je da izgovor teksta bude jasan na ravnomjernoj struji daha. Arija mora odisati uzvišenim karakterom kako bi se na slušatelja prenio dojam slavljenja Boga o kojem se govori u tekstu.

sounds like his I would . . as-pire, In songs like hers, in songs like hers re .

oice,

in songs like hers re - joice,

Primjer br. 2: Primjer kolorature.

U izvođenju koloratura važna je jasnoća tona, kontrola daha i brzina izvođenja. Pri izvođenju ove kratke kolorature potrebno je zamišljati izgovor sloga na svakoj noti, ali bez narušavanja

melodijske linije. Prema Lhotka–Kalinskom (1975: 63), pri pjevanju koloratura najveća pažnja mora biti posvećena ritmičkoj i inovativnoj preciznosti. Iznimno je važno ne pjevati kolorature direktno iz grla kako ne bi došlo do zamaranja larinksa i pogrešno reproduciranog zvuka.

4. Robert Schumann, *Myrthen*, op. 25

4.1. Biografija i stvaralaštvo

Robert Schumann rodio se 1810. u mjestu Zwickau (Saska) od oca knjižara. Rano je počeo učiti svirati klavir, no zbog nesretnih događaja, ostavlja klavir te se zaljubljuje u Claru Wieck, no tek 1840. godine dobiva sudsku privolu za ženidbu. Godina vjenčanja (1840.) obilježuje i značajan datum u razvoju Schumannova skladanja. Do tada skladao je gotovo samo klavirska djela (prva 23 opusa su isključivo klavirska), a od 1840. znatno počinje skladati vokalnu liriku (u prvoj godini braka napisao je oko 130 pjesama). Time se da zaključiti kako je 1840. godina predstavljala prekretnicu u njegovu umjetničkom stvaralaštvu. Što se tiče Schumannova publicističkog života, proživljavao je oštre polemike i uzbuđenja koje su nepovoljno utjecale na njegov već osjetljivi živčani sustav. S godinama, njegova će se živčana iscrpljenost iskazivati u sve neugodnijim oblicima. Broj Schumannovih kompozicija velik je i raznovrstan. Prva 23 opusa isključivo su klavirska djela, potom u prvi plan dolaze solo popijevke, a zatim druge instrumentalne i vokalne forme. Najznačajnija djela su op. 1 (1829.) varijacije na temu *A-b-e-g-g*, *Carnaval*, *Simfonijske etide* op. 13 (1835.), *Leptiri (Papillons)* op. 2 (1829.), *Flegeljahre*, *Plesovi Davidovih saveznika* op. 6 (1837.), *Fantazija u C–duru* op. 17 (1836.) *Šumski prizori* op. 82, *Dječji prizori* op. 15, (1838.), tri klavirske sonate u fis–molu, te glasoviti ciklusi: *Liederkreis* op. 24 (Heine), *Myrthen* op. 25, *Liederkreis* op. 39 (Eichendorff), *Frauenliebe und Leben* op. 42 (Chamisso), *Dichterliebe* op. 48 (Heine) (Andreis, 1951).

4.1.1. *Myrthen*, op. 25

Na dan vjenčanja Roberta Schumanna i Clare Schumann, Robert je poklonio dvadeset i šest pjesama svojoj budućoj ženi. *Liederkreis* (u doslovnom prijevodu „krug pjesama”, često nazivan i „ciklus pjesama”) bio je jedan od najvećih ikada napisanih te sadrži tekstove devet zasebnih pjesnika. Tekstovi pjesama dirljivi su te najčešće pjevaju o ljubavi, prirodi, nadanju i

strepnji mladića. U čast cvijeću (lagerstremijama, eng. myrtles), utkanom u Clarinu krunu, Robert je odlučio nazvati ciklus *Myrthen* (Myrtles). Prva polovica devetnaestog stoljeća donijela je neke od najznačajnijih i najutjecajnijih djela njemačke kulture, ciklus *Myrthen* bio je među njima (Dunn, 2021: 6,7).

4.1.2. Tekst i prijevod solo pjesme *Widmung*, op. 25, br. 1

Du meine Seele, du mein Herz,	Ti moja dušo, ti moje srce,
Du meine Wonn', o du mein Schmerz,	Ti moja slasti, o ti moja boli,
Du meine Welt, in der ich lebe,	Ti moj svijete, u kojem živim,
Mein Himmel du, darein ich schwebe,	Moje nebo, ti, u kojem lebdim,
O du mein Grab, in das hinab	O ti moj grobe, u koji sam
Ich ewig meinen Kummer gab!	Zauvijek svoju tugu povjerila!

Du bist die Ruh, du bist der Frieden,	Ti si mir, ti si odmor,
Du bist vom Himmel mir beschieden.	Ti si s neba meni poslan.
Dass du mich liebst, macht mich mir wert,	Tvoja ljubav prema meni, daje mi vrijednost,
Dein Blick hat mich vor mir verklärt,	Tvoj me pogled preobrazio preda mnom,
Du hebst mich liebend über mich,	S ljubavlju me uzdižeš,
Mein guter Geist, mein bess'eres Ich! ⁷	Moj dobri duše, moje bolje ja!

4.1.3. Analiza solo pjesme *Widmung* op. 25, br. 1

Solo pjesma *Widmung* op. 25. br. 1 Roberta Schumanna prva je pjesma ciklusa *Myrthen* op. 25. uglazbljena na tekst Friedricha Rückerta. Skladana je u obliku trodijelne pjesme | : a : | b a. A dio započinje u As-duru i 3/2 mjeri. Klavirski dio od tri dobe u prvom taktu skladbe nagovještava zaneseni i pomalo živahni karakter te upravo i na početku skladbe stoji oznaka „innig lebhaft”, u prijevodu „iznimno živahno”. B dio započinje direktnom modulacijom u E-dur te se na početku prva tri takta ponove s variranom pratnjom. Karakteristična ritamska figura koja se proteže u B dijelu skladbe jesu triole u desnoj ruci te držani tonovi u lijevoj, što naspram A dijela skladbe označava mirniji tempo kako u pjevačkoj melodiji, tako i u klavirskoj pratnji.

⁷ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/406>. Pristupljeno 28.5.2023.

Stich und Druck von Breitkopf & Härtel in Leipzig. R.S.120. Ausgegeben 1887.

Primjer br. 3: Početak B dijela skladbe i primjer klavirske pratnje

Također je važno napomenuti da B dio tradicionalno ima tendenciju laganog popuštanja u tempu, tako da je jako važno ne započeti presporo.⁸ U ovoj skladbi, kao i u ostalim skladbama na njemačkom jeziku, vrlo je bitan pravilan izgovor te usklađivanje rezonance i registara, kako navodi Tarno: „Dobro postavljeni glas okretno prilagođava i usklađuje rezonancu prema stavu larinksa i napetosti glasnica.“ (Špiler, 1972: 191) U taktu 26 ponovo se modulira u početni Asdur također direktnim prijelazom. Repeticiju treba pjevati istom poletnošću i jačinom kao početni A dio kako bi se dodatno naglasio ljubavni karakter. Skladba završava na tonici uz dodatnih 5 taktova klavirske pratnje.

4.2. Tekst i prijevod solo pjesme *Der Nussbaum* op. 25, br. 3

Es grünet ein Nussbaum, vor dem Haus,	Pred kućom se zeleni orah,
Duftig, luftig, breit	mirisan, prozračno
Er blättrig die Blätter aus.	Raširi svoje lišće.
Viel liebliche Blüten stehen d'ran,	Mnogo ljupkih cvjetova stoji tamo,
Linde, winde kommen,	Nježni povjetarci
Sie herzlich zu umfahn.	Dođite da ih srdačno okružite.
Es flüstern je zwei zu zwei gepaart,	Šapuće u paru dva po dva,
Neigend, beugend, zierlich	Naginje se, savija se
Zum Kusse die Häuptchen zart.	Da poljubi male glavice.
Sie flüstern von einem Mägdlein,	Šapuću o djevojci

⁸ <https://www.schmopera.com/song-guides-widmung/#:~:text=The%20piece%20is%20set%20in,%E2%80%9CLively%E2%80%9D%2C%20people>
Pristupljeno 28.5.2023.

Das dächte, die Nächte	Koja noćima
Und Tagelang, wüsste ach! selber nicht was.	I danima ne zna o čemu razmišlja!
Sie flüstern—wer mag verstehen so gar	Šapuću – tko može razumjeti
Leise weis’?	Tako nježnu pjesmu?
Flüstern von Bräut’gam und nächstem Jahr.	Šapuću o mladoženji i idućoj godini.
Das Mägdlien horchet, es rauscht im Baum;	Sluškinja sluša, u drvetu šušti;
Sehnend, wähnend sinkt es	S čežnjom i nadom
Lächelnd in Schlaf und Traum. ⁹	Tone nasmijana u san i snove.

4.2.1. Analiza solo pjesme *Der Nussbaum* op. 25. br. 3

Der Nussbaum op. 25., br. 3 treća je solo pjesma R. Schumanna u ciklusu *Myrthen* op. 25. započinje u G – duru te 6/8 (šesteroosminskoj mjeri). Oznaka za tempo je *allegretto*¹⁰, a početna dinamička oznaka je *piano*. Početnih deset taktova ponavlja se počevši od 11. takta, dok se tekst nastavlja dalje.

Nº 3.
Allegretto.

Es grü - net ein Nuss - baum vor dem Haus,

Pedale

⁹<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/425> Pristupljeno 28.5.2023.

¹⁰ Allegretto-deminutiv od *allegro*), u glazbi, oznaka za umjereno brz tempo; nešto sporiji nego što je *allegro*, a po karakteru živahan, gibak - allegretto. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> Pristupljeno 29.5.2023.

Primjer br. 4 i 5: Usporedba primjera 4 i 5 kako bi se prikazalo ponavljanje ritamskih figura te tonova na novi tekst.

Povezanost ritamskih figura u klavirskoj pratnji nalikuje harfi. Kako treća strofa završava, harmonija modulira u a-mol te uvodna klavirska pratnja ovog molskog dijela počinje simetričnim frazama. Skladba odiše eteričnim ugođajem te je treba izvoditi mirno, zaneseno, zaljubljeno i nadahnuto uz pravilne izraze lica koji su prikladni tekstu solo pjesme. „I u našem jeziku riječ „dah” čini korijen imenice „nahnuće”. I doista, emisijom daha pjevač daje pjevanoj riječi i svoj duh. Dahom dakle prenosimo svoje emocije. Prema Lhotka-Kalinski (1975), staro pjevačko pravilo glasi: „Smij se dok pjevaš” („Bocca ridente”). Zapravo, ta je uputa naslijeđena od starih talijanskih učitelja te znači: razvuci kutove usnica i otvaraj usta više horizontalno nego vertikalno. Kad postavljamo princip „smij se dok pjevaš”, time želimo dobiti i pjevani ton kojem je sadržaj radost. Nije moguće dobiti lijepi pjevački ton, a da mu se istodobno ne pridruži i odgovarajući izraz lica.

4.3. Tekst i prijevod solo pjesme *Lied der Suleika* op. 25, br. 9

Wie mit innigstem Behagen,
Lied, empfind' ich deinen Sinn!
Liebevoll du scheinst zu sagen:
Dass ich ihm zur Seite bin.
Dass er ewig mein gedenket,
Seiner Liebe Seligkeit
Immerdar der Fernen schenket,
Die ein Leben ihm geweiht.

S kojim zadovoljstvom od srca,
O pjesmo, slutim li tvoj smisao!
S ljubavlju kao da kažeš:
Da sam na njegovoj strani;
Da ikada misli na mene,
I daruje zanos svoje ljubavi,
Njoj koja je daleko,
I posvećuje svoj život njemu.

Ja, mein Herz, es ist der Spiegel,
 Freund, worin du dich erblickt,
 Diese Brust, wo deine Siegel
 Kuss auf Kuss hereingedrückt.
 Süßes Dichten, lautre Wahrheit,
 Fesselt mich in Sympathie!
 Rein verkörpert Liebesklarheit
 Im Gewand der Poesie.¹¹

Da, moje srce je ogledalo,
 U kojem si prijatelju, vidio sebe,
 Ove grudi, u koje si svoj pečat
 Utisnuo poljupcem za poljupcem.
 Tvoji slatki stihovi, čista istina,
 Vežu me suosjećanjem!
 Ljubavni, čisti sjaj
 U ruhu poezije.

4.3.1. Analiza solo pjesme *Lied der Suleika* op. 25, br. 9

Solo pjesma *Lied der Suleika* napisana je kao strofna pjesma u G–duru i 4/4 (četveročetvrtinskoj) mjeri. Pjevač započinje na drugu dobu prvog takta što znači da se pjevač mora pripremiti ranijim udahom kako bi bio spreman za pravilan početak skladbe. Na početku skladbe zapisana je oznaka *ziemlich langsam*, u prijevodu „umjereno polagano”, to vrijedi do 11. takta iznad kojeg piše *nach und nach schneller*, u prijevodu „postupno sve brže i brže”.

The image shows a musical score for a vocal piece. It consists of a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The key signature is G major (one sharp) and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the vocal line. Above the vocal line, there are tempo markings: 'nach und nach schneller' and 'nach schneller'. The piano accompaniment features a steady rhythmic pattern in the right hand and a more active bass line in the left hand.

Primjer br. 6

¹¹ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/483> Pristupljeno 28.5.2023.

Nº 9.

Ziemlich langsam.

Wie, mit in-nig-stem Be-ha-gen, Lied, em-pfind' ich dei-nen

Primjer br. 7: Podebljan znak za ukras u taktu broj 3.

U 3., 19. i 35. taktu javljaju se ukrasi koji oživljuju muzičku frazu i unose u nju lakoću i gracioznost (Lhotka-Kalinski, 1975: 64). Ovu solo pjesmu bitno je pjevati *legato*¹² te paziti na vezanje fraza. Kako navodi Jerković (2019: 147): „*Legato* (vezano pjevanje) smatra se osnovnim elementom vokalnog izražaja i ujedno je najčešći oblik tonske artikulacije. Svi tonovi glazbene fraze, kao i svi slogovi teksta, izjednačeno se i neprekinuto povezuju, praktično slijevaju jedan u drugi. Ključna je pretpostavka za pravilno izvođenje *legato* artikulacije stabilno upravljanje pjevačkim dahom i emisijom tona, uz neizostavno razvijanje glazbeno-estetskog osjećaja za ovaj način pjevanja.”

4.4. Tekst i prijevod solo pjesme *Rätsel* op. 25, br. 16

Es flüstert's der Himmel, es murr't es die Nebo o tome šapuće, pakao to mrmlja,
Hölle,

Nur schwach kling't's nach in des Echos Odjekuje, ali tiho, u valovima jeke;
Welle,

Und kommt es zur Flut, so wird es stumm, A kad dođe do mora ono utihne,
Auf den Höhn, da hörst du sein zwiefach Na visinama se čuje njegovo dvostruko
Gesumm. brujanje.

¹²Legato - u glazbi, povezivanje tonova bez prekidanja u izravnome slijedu. Idealni legato postiže se samo u pjevu i na limenim puhačim glazbalima, dok ostala glazbala zahtijevaju posebne tehnike izvođenja. Kao grafička notacijska oznaka za legato služi luk iznad skupine nota koje se izvode povezano. legato. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35851> Pristupljeno 14. 6. 2023.

Das Schlachtengewühl liebt's, fliehet den Frieden,	Voli žestinu bitke, bježi od mira,
Es ist nicht Männern noch Frauen beschieden,	Ne daje se ni muškarcima ni ženama,
Doch jeglichem Tier, nur musst du's sezieren,	Nego svakoj životinji, to moraš sam secirati.
Nicht ist's in der Poesie zu erspüren, Die Wissenschaft hat es, vor allem sie, Die Gottesgelahrtheit und Philosophie.	Nema ga u poeziji, Znanost ga ima, znanost prije svega, I teologija i filozofija.
Bei den Helden führt es den Vorsitz immer, Doch mangelt's den Schwachen auch innerlich nimmer,	Uvijek prednjači među junacima, Ipak, slabićima ga nikad ne nedostaje u njihovim dušama,
Es findet sich richtig in jedem Haus, Denn liesse man's fehlen, so wär es aus.	Može se naći u svakoj kući, Jer da je nestalo, sve bi bilo gotovo.
In Griechenland klein, an des Tiber Borden Ist's grösser, am grössten in Deutschland geworden.	Malo u Grčkoj, na obalama Tibera Narastao je veći, ali najveći od svih u Njemačkoj.
Im Schatten birgt's sich, im Blümchen auch. Du hauchst es täglich, es ist nur ein (was ist's?)	U hladu se krije i malenom cvijetu, Udišete ga svakodnevno, to je samo... (što je to?)

13

¹³ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/550> Pristupljeno 28.5.2023.

4.4.1. Analiza solo pjesme *Rätsel* op. 25, br. 16

Rätsel šesnaesta je pjesma u ciklusu *Myrthen* op. 25 Roberta Schumanna. Pisana je u A-duru, 4/4 (četveročetvrtinskoj) mjeri te započinje držanim akordom u klavirskoj pratnji koji traje pune četiri dobe, odnosno cijeli prvi takt, dok pjevač započinje na zadnju polovicu zadnje dobe prvoga takta što od pjevača zahtijeva pripremu i udah na vrijeme, ali i pravilan, jasan i ritmičan početak te dobru „ataku” tona. Prema Špiller (1972:168), riječ „ataka” prevodi se kao „napad” ili „udar” što u atakiranju zvuka glasa nikako nije povoljan izraz, već se radi o mekom, ali sigurnom i odlučnom početku pjevanog tona koji odmah mora posjedovati sve zvučne kvalitete: preciznu tonsku visinu, dovoljno bogatstvo vibratornih pokreta, ljepotu boje, pravilan izgovor ako se radi o tekstu te odgovarajuću, odnosno željenu, tonsku jačinu.

N° 16. Gut zu declamiren.

Es flü-stert's der Himmel, es murt es die Höl-le, nur schwach kling't's nach in des

Primjer br. 8: Prikaz početka skladbe

Početna dinamička oznaka je *mf* (*mezzoforte*)¹⁴, a uputa za izvođenje cijele skladbe je „Gut zu declamieren” u prijevodu „dobro izgovarati”. Pjesma obiluje tekstom koji pjevač mora vrlo dobro izgovoriti te u pravilnom ritmu i s pravilnim udasima. Kako navodi Lhotka-Kalinski (1975), tek dobar izgovor u pjevanju ostavlja dojam spontanog i prirodnog, a to vrijedi ne samo za mjesta recitativnog karaktera nego i za izgovor u širokoj pjevnoj muzičkoj liniji. Prije nego što pristupimo pjevanju neke skladbe, potrebno je ući u sadržaj teksta i ponavljati ga onoliko puta koliko je potrebno dok ga ne usvojimo u mjeri da ga možemo iskazati kao svoju vlastitu misao.

¹⁴ Mezzoforte- srednje glasno

al - lem sie, der Got - tes - ge - lahr - heit und Phi - lo - sophie.

Bei den Hel - den führt es den Vor - sitz im - mer, doch man - gelt's den Schwachen, auch

R.S. 120.

Primjer br. 9: Istaknut prikaz klavirske pratnje koja započinje zvukom poput fanfara, a glas imitira.

Prikaz klavirske pratnje i nastavak glasa u primjeru br. 9 označava međusobno korespondiranje pratnje i glasa u smislu pitanje – odgovor. Klavir postavlja „pitanje”, a glas „odgovara”.

Za ovu solo pjesmu, pravilno izgovaranje teksta iznimno je važno, kako bi se upotpunio zagonetni karakter koji odgovara i naslovu skladbe *Rätsel* (zagonetka).

4.5. Tekst i prijevod skladbe *Aus den östlichen Rosen* op. 25, br. 25

Ich sende einen Gruss wie Duft der Rosen,	Šaljem pozdrav kao miris ruža,
Ich send' ihn an ein Rosenangesicht.	Šaljem ga na lice nalik ruži.
Ich sende einen Gruss wie Frühlingskosen,	Pozdrav šaljem kao proljetno milovanje,
Ich send' ihn an ein Aug voll Frühlingslicht.	Šaljem ga očima obasjanim proljetnom svjetlošću.
Aus Schmerzensstürmen, die mein Herz durchtosen,	Od tjeskobnih oluja koje bijesne mojim srcem
Send' ich den Hauch, dich unsanft rühr' er nicht!	Šaljem dah — neka ti ne naškodi!
Wenn du gedenkest an den Freudelosen,	Kad misliš na mene u mojoj tuzi,

So wird der Himmel meiner Nächte licht.¹⁵ Tada će moje noćno nebo biti svijetlo.

4.5.1. Analiza skladbe *Aus den Östlichen Rosen* op. 25, br. 25

Solo pjesma *Aus den Östlichen Rosen* predzadnja je u ciklusu *Myrthen* op. 25 Roberta Schumanna. Tekst pretposljednje pjesme napisao je Heinrich Heine te Schumann odlučuje ne koristiti stvarni naslov pjesme („Ein Gruss an die Entfernte”) već ga mijenja u „Aus den östlichen Rosen”. Tonalitet je Es–dur, mjera je 2/4, a dinamička oznaka iznad prvog takta je *p* (*piano*)¹⁶. Skladba je A B A oblika. Pjevač treba obratiti pozornost na vezanje riječi unutar fraze te pravilno uzimanje daha i ispjavanje fraze do kraja na zadržanom dahu. Kako navodi Lhotka-Kalinski (1975), udisanje mora biti s muzičkom frazom ritmički spojeno, ako pjevač pak ne može izdržati cijelu frazu na jedan dah, tada se mora pronaći mjesto gdje ćemo moći prema potrebi uzeti vrlo brzi, gotovo neprimjetan poludah.

Nº 25.
Ruhig, zart. *p*

Ich sen - de ei - nen Gruss wie Duft der Ro - sen,

Primjer br. 10: prikaz početka skladbe te ujedno prve fraze koja se treba ispjivati na jedan dah.

5. Ivan pl. Zajc: *Lastavicam*

5.1. Biografija i stvaralaštvo

Ivan pl. Zajc, hrvatski dirigent i pedagog, rođen je u Rijeci 3. kolovoza 1832. godine. Najznačajniji glazbenik djelatan u Hrvatskoj u posljednjoj trećini XIX. stoljeća. Sustavno je skladao, ne samo komornu i orkestralnu glazbu nego i opere:

¹⁵ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/602> Pristupljeno 28.5.2023.

¹⁶ Piano - u glazbi, standardna dinamička oznaka za tiho ili lagano, u notaciji kratica p. piano. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48102> Pristupljeno 28.5.2023.

osim *Adelije* i *Mesinske nevjeste* (*La sposa di Messina*, obje neizvedene) te niza nedovršenih opernih ulomaka, skladateljski dotjerano i zrelo djelo *Amelia, ili Razbojnik* (*Amelia, ossia il Banditto*). Godine 1866. uspješno je izveden zbor *U boj!* na tekst F. Markovića, koji je deset godina poslije uklopio u operu *Nikola Šubić Zrinjski*. Novu je opernu scenu otvorio svojom operom *Mislav* (1870), nacionalnu povijesnu trilogiju nastavio je operama *Ban Leget* (1872) i *Nikola Šubić Zrinjski* (1876), a potom se okrenuo vedrijim temama u operama i operetama (npr. *Lizinka*, *Zlatka*, *Pan Tvardovski* i dr.). Popis Zajčevih kompozicija broji više od 1100 opusa, skladao je crkvenu glazbu (19 misa, 50-ak duhovnih i svjetovnih oratorija i kantata), popijevke (oko 170 na hrvatske, talijanske i njemačke tekstove), oko 300 zborova, oko 80 orkestralnih djela, oko 100 komornih i klavirskih skladbi, no najznačajniji je po skladbama za glazbenu scenu: 19 opera, 26 opereta i 22 skladbe scenske glazbe.¹⁷

5.1.1. Tekst solo pjesme *Lastavicam*

Male ptice lakih krila,	Zove, vuče silnom moći
Dižite se vi u zrak;	Južnog sunca vrući sjaj.
Već vas zove zemlja mila,	O, u dom ću i ja doći
Zove vrućeg sunca trak.	Pozdrav'te mi rodni kraj!

Što li čeka prek livada
I prek silnih voda vas?
Malo lasti, puno jada;
Al' vas majčin zove glas!

5.1.2. Analiza solo pjesme *Lastavicam*

Solo pjesma *Lastavicam* pastoralno je djelo domoljubne tematike, uglazbljena je na tekst Ivana Zahara. Teme su čežnja za domovinom, tj., rodnim krajem. Tonalitet je B-dur, mjera je

¹⁷ Zajc, Ivan, ml. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66730> Pristupljeno 14. 5. 2023

3/4, a tempo *moderato con eleganza*. Vrsta je ove solo pjesme varirano-strofna, a oblik je dvodijelna pjesma, sheme |: a b :|. U prvoj frazi pjesme stiće se vrlo pjevna, gotovo *bel canto*¹⁸ fraza s karakterističnim intervalom velike sekste koji se provlači kao motiv kroz cijelu pjesmu.

Primjer br. 11: Prikaz uvodne fraze skladbe.

Notni tekst prate oznake kao što su *con eleganza* i *dolce* te ukazuju na način kojim bi pjevač trebao izvoditi ovu skladbu, kako bi slušatelju dočarao ugođaj i karakter ove domoljubne pjesme. Klavirska pratnja poprilično je samostalna kroz cijelu skladbu te je vrlo poletna i razigrana što može biti nalik upravo letu lastavice. B dio skladbe započinje 15. taktom te se

¹⁸ Bel canto – belkanto (tal. *bel canto*: lijepi pjev), glas, tehnika i stil koji proizlaze iz tipično talijanske tradicije školovanja glasa i donošenja melodijske linije u umjetničkoj i dijelu popularne glazbe. Notni tekst kao predložak pritom često služi tek kao podloga za pjevačevu individualnu improvizaciju. Belkanto kao umjetnost izražavanja glasom uključuje, osim pune i zaokružene zvučnosti pjeva, i zavlacenja u tempu, ukrase, slobodne dodatke i izdiferencirano bojenje zvuka. Povijesni korijeni belkanta sežu u XIV. stoljeće, ali se izrazitije profilirao s pojavom ranobaroknog stila (G. Caccini), venecijanske opere i rimskog oratorija XVII. stoljeća te posebno umjetnosti kastrata u prvoj polovici XVIII. stoljeća (Farinelli, Selesino). U suvremenoj uporabi termin označava prije svega način pjevanja u maniri talijanskog romantizma u operama V. Bellinija, G. Donizettija, G. Verdija i G. Puccinija. belkanto (tal. bel canto: lijepi pjev), glas, tehnika i stil koji proizlaze iz tipično talijanske tradicije školovanja glasa i donošenja melodijske linije u umjetničkoj i dijelu popularne glazbe. Notni tekst kao predložak pritom često služi tek kao podloga za pjevačevu individualnu improvizaciju. Belkanto kao umjetnost izražavanja glasom uključuje, osim pune i zaokružene zvučnosti pjeva, i zavlacenja u tempu, ukrase, slobodne dodatke i izdiferencirano bojenje zvuka. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6739> Pristupljeno 14.6.2023.

javlja promjena karaktera koja od pjevača zahtijeva promjenu raspoloženja sukladno pjevanom tekstu.

The image shows a page of a musical score for a vocal piece. It consists of three systems of music, each with a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The lyrics are in Croatian. The first system starts with 'a tempo' and 'mf', with the instruction 'Poco più.' above the vocal line. The second system starts with 'p'. The third system starts with 'mf' and 'poco rit.' above the vocal line, and 'p rit.' below the piano accompaniment. The score is numbered 'K. 8 D. 75.' at the bottom.

trak. _____ Što li će-ka prek li-va-da i prek sil - nih

vo-da vas? Ma - - lo la-sti, pu-no ja-da; al vas maj - čin

zo-ve glas; ma-lo la - sti pu - no ja - da, al vas majčin zo-ve glas!

K. 8 D. 75.

Primjer br. 12: Prikaz B dijela skladbe počevši od *poco più*¹⁹ (taktovi 15-26).

Vrhunac skladbe javlja se u taktovima 49-58 te pjevač mora dostojanstveno ispjevati cijelu frazu pravilno raspoređujući dah. Lhotka-Kalinski (1975:71) vezano uz izvedbu navodi sljedeće: „Bitno je međutim da nakon vrhunca fraze popuštanje i rješavanje nikada ne djeluje kao slabljenje sadržajnog intenziteta. Treba se prisjetiti onoga što smo istakli već u prvom poglavlju, da svaku frazu treba otpjevati do kraja, tako da je slušatelj može prihvatiti. A da ton u opuštanju ne bude sadržajno prazan, bitno je da bude dokraja otpjevan s dubokim osloncem

¹⁹ U prijevodu *poco più* „malo više”

<https://context.reverso.net/translation/italian-english/poco+pi%C3%B9> Pristupljeno 14.6.2023.

na dahu (*sul fiato*), kako su to podučavali još stari talijanski učitelji.” (Lhotka-Kalinski, 1975:71)

The image displays a musical score for a vocal and piano piece. The score is written in G major and 3/4 time. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line begins with the lyrics "pozdravte mi rod-ni kraj!" and "O u dom ću i ja do-ći,". The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand. The score includes various performance instructions such as *poco ritard.*, *a tempo*, *acceler. e cresc.*, *pp colla voce*, and *ritard.*. The piece concludes with the lyrics "kraj..." and "pozdrav-te mi rod-ni kraj!...". The score is identified by the number "K. 8 D. 75." at the bottom.

Primjer br. 12: Prikaz vrhunca skladbe počevši tekстом „O u dom ću i ja doći”.

6. Dora Pejačević: *U lovu je mjesec na sunce*

6.1. Biografija i stvaralaštvo

Dora Pejačević, hrvatska skladateljica i kći bana T. Pejačevića, rođena je u Budimpešti 10. rujna 1885. godine. Opus Dore Pejačević sastoji se od 57 registriranih djela, koja su uglavnom sačuvana u njezinoj ostavštini pohranjenoj u Hrvatskome glazbenom zavodu u Zagrebu. Svojim profinjenim glazbenim izrazom Dora Pejačević pridonijela je pluralizmu glazbenostilskih opredjeljenja u Hrvatskoj početkom 20. st. uz B. Bersu i J. Hatzea.²⁰ Vokalnu je liriku stvarala tijekom čitavog stvaralačkog vijeka. Prve popijevke skladane su 1900. i 1901., a ciklus *Tri dječje pjesme* op. 56, 1921., nepune dvije godine prije skladateljčine smrti. Prvim zrelim vokalnim djelom Dore Pejačević može se smatrati ciklus *Sieben Lieder* (Sedam pjesama) iz 1907. godine, koji je nastao u razdoblju skladateljčina oduševljavanja Wagnerom. U pojedinim pjesmama obrasci tradicionalnog perioda ustupaju mjesto slobodnijem kretanju melodijske linije, stoga i klavirska dionica dobiva na značenju, iako je uobičajena podjela na melodiju i pratnju još u punoj mjeri prisutna. Tematika tekstova koje je skladala Dora Pejačević kreće se pretežno u područjima ljubavne lirike, meditacije, sanjarenja. Karakterističnu skupinu čine stihovi čiji je provodni motiv samoća, dok nekoliko tekstova donosi vedre motive (prema Poljaković, 2017: 11,12, prema Kos, 1982.).

6.1.1. Tekst solo pjesme *U lovu je mjesec na sunce*

U lovu je mjesec na sunce kraj ne vidim igri toj.

Ti mog si života srce, al' nikad nećeš bit' moj.

Već sunčeve zrake gase i mjeseca sjajnog mig,

U vapaju slatkih muka izblijedi već tvoj lik,

U vapaju slatkih muka izblijedi već tvoj lik.

Al' moje srce ozdravit' nikad neće znaj,

²⁰ Pejačević, Dora. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47324> Pristupljeno 16. 5. 2023.

ja ne znam što je sreća, već samo bol i vaj,

ja ne znam što je sreća već samo bol i vaj.

I ako mi nebo pred noge prospe svih zvijezda sjaj

ja bacit' ću njih u daljinu,

a čežnja će biti moj kraj.

6.1.2. Analiza solo pjesme *U lovu je mjesec na sunce*

Pjesma je varirano-strofna te počinje u b-molu, a završava u f-molu. Mjera je 6/8. Dinamika je kroz cijelu pjesmu raznolika, od *mezzoforte*, *mezzopiano* sve do *forte* dinamike, a tempo je *andante* (korakom). Karakter je skladbe ljubavno-patetičan te govori o neuzvrćenoj ljubavi. Fraze trebaju biti duge. Skladba sadrži kromatske pomake i skokove na što pjevač iznimno mora obratiti pozornost pri izvođenju. Najviši ton skladbe je as² koji se javlja više puta te ga je nužno pravilno i podržano ispjevati bez pjevanja direktno „iz grla“, odnosno pjevati na *appoggiu*. Prema Cvejiću (1980:113), oslonac glasa na dijafragmi najbolje je definirao pedagog pjevanja F. Lamperti: „Oslonite glas na dah, jer dah je sjedište glasa.“ („Appoggiate il tuono sul fiato, perche l fiato e il sedile della voce.“). Kako navodi Jerković (2019:120): „Ključni pojam poznavanja tehnike pjevanja koji se primarno veže uz funkciju disanja je *appoggio*, talijanski naziv za pjevački oslonac ili podršku, *terminus technicus*, vokalne umjetnosti koji se u praksi rijetko kada prevodi, već se upotrebljava u izvornom obliku (*appoggiare* – nasloniti, poduprijeti; *appoggio* – oslonac, podrška).“ Prema Lhotka-Kalinski (1975:58,59), visoki tonovi traže posebnu i složenu djelatnost vokalne muskulature koja je često neinervirana i slaba. Smještaj visokog tona treba biti uvijek usmjeren visoko u glavu te je naročito bitno naglasiti Carusovu izreku: „Najvažniji je ton ispred tona.“ Kada pjevač ne može u toku pjevanja otpjevati neki visoki ton, to je često posljedica zamora koji je nastao ispred neuspjelog visokog tona.

lö - schen die Son - nen - strah - len das sil - ber - ne Mon - den - licht, in
 sun - če - ve zra - ke ga - se i mje - se - ca sjaj - nog mig, u
 zit - tern - den Lie - bes - qua - len ver - bleicht mir das Ge -
 va - pa - ju slat - kih mu - ka iz - blijе - di već tvoj

Primjer br. 13: U frazi prikazanoj na slici bitno je brinuti o vođenju fraze i o kvaliteti tona ispred visokog tona, da bi on izašao što točnije i lakše.

7. Petar Iljič Čajkovski: *Gornimi tiha letela duša nebesami*

7.1. Biografija i stvaralaštvo

Pjotr Iljič Čajkovski (1840.-1893.) nesumnjivo je najpopularniji ruski skladatelj i najizrazitiji predstavnik slavenske romantike u drugoj polovici 19. stoljeća.²¹ Od 1887. nastupao je i kao dirigent svojih djela na turnejama po Europi i SAD-u. Pri usporedbi s djelima *Petorice* uvriježilo se mišljenje o nedovoljnoj zastupljenosti nacionalnog glazbenog izraza u skladateljskom opusu Čajkovskoga, ali je danas prihvaćeno stajalište da se Čajkovski služio i zapadnoeuropskim formalnim skladateljsko-tehničkim obrascima i ruskim folklornim glazbenim naslijeđem.²² Toplina njegove glazbe, izvanredna melodioznost njegovih glazbenih misli te briljantno vladanje velikim orkestrom kao i svakim pojedinim instrumentom učinili su Čajkovskog – kao i Poljaka Chopina – intimnim prijateljem široke glazbene publike, kojoj su

²² Čajkovski, Pjotr Iljič. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13137> Pristupljeno 23. 5. 2023.

misli izrečene njihovom glazbom bliske, razumljive i drage. Čajkovski je, pišući mnogo, skladao i niz djela za scenu, nekoliko opera i popularnih baleta, među njima često izvođene skladbe *Labuđe jezero*, *Ščelkunčika* i *Trnoružica*. Od opera Čajkovskog, osim *Evgenija Onjgina* i *Pikove dame*, u Rusiji se češće izvodi i opera *Mazepa*. Kao i mnogi ruski skladatelji iz razdoblja romantike, Čajkovski se u svojim scenskim djelima najčešće oslanjao na literarne sižee velikog ruskog pjesnika Aleksandra Puškina (N. Turkalj, 1997: 74).

7.1.1. Tekst i prijevod skladbe *Gornjimi tiha letjela duša njebesami* op. 47, br. 2

Gornjimi tiha letjela duša njebesami, Grustnije dolu ana a puskala resnjici,	Duša je tiho letjela nebeskim nebesima, Tužna je spustila trepavice,
Sljozi i prastranstva at njih upadaja zvjezdami,	Suze u svemir od njih padaju kao zvijezde,
Svjetleji i gljinoj viljisja za njeji vjereniceji.	Lagana i duga, uzica je lebdjela iza nje.
Vrestnije tiho jijo vaprašali svjetila: «Što tak grustna i o čem eti sljozi va vzorje?»	Nadolazeće svjetiljke tiho su je upitale: “Što si tako tužna i kakve su ovo suze u tvojim očima?”
Im atvječala ana: «ja zemlji ne zabila. Mnoga astavila tam ja stradanja i gorja Mnoga, mnoga stradanja, Ah, mnoga astavila ja tam stradanja i gorja.	Ona im odgovori: “Nisam zaboravila zemlju. Mnoga sam tamo ostavila stradanja Mnogo, mnogo patnje Oh, ostavio sam tamo puno patnje i tuge.
Zdjes ja ljiš ljikam blaženstva i radosti vnjemlju,	Ovdje ću samo slušati lica blaženstva i radosti,
Pravednih duši ne znajut ni skorbi ni zlobi, — O, atpusti, menja snova, sazdatelj, na zemlju,	Pravedne duše ne poznaju ni tuge ni zlobe, O pusti me opet, Stvoritelje, na zemlju,
Bilo b kom pažaljet i utješit kavo bi.	Bilo bi to za nekoga žaliti, a nekoga tješiti.

O, atпусти, menja snova, sazdatelj, na zemlju, O pusti me opet, Stvoritelje, na zemlju,
Bilo b kom pažaljet i utješit kavo bi!»²³ Imao bi koga žaliti, a nekoga tješiti!

7.1.2. Analiza skladbe *Gornjimi tiha letjela duša njebesami* op. 47, br. 2

Skladba je napisana u 6/8 (šesteroosminskoj) mjeri te je u E-duru. Govori o duši koja je po završetku svog zemaljskog života odletjela u nebesa te moli Stvoritelja za svoj povratak na zemlju. Skladba započinje klavirskim uvodom u kojem je harmonijski ritam ujednačen, ima pedalni ton te je građen od četiri dvotakta.

The image shows a musical score for a piano introduction. It is written in E major (two sharps) and 6/8 time. The tempo is marked 'Andantino con moto' and the dynamic is 'mf'. The score consists of two systems of piano and bass clef staves. The first system shows the beginning of the piece with a steady harmonic rhythm and a melodic line in the right hand. The second system is marked 'espr.' and 'p', indicating a change in dynamics and possibly a more expressive or delicate section. The music features a steady harmonic rhythm and a melodic line in the right hand.

Primjer br. 14: Prikaz klavirskog uvoda.

Pri pjevanju melodijske linije na ruskom također je važno pripaziti na pravilno vođenje glazbene fraze, *legato* pjevanje te pravilno izgovaranje teksta kako linija samog jezika ne bi prekinula tok glazbene fraze. Prema Jerković (2019:143) „U različitim jezicima različiti su vokali koje pjevači praktičnim radom moraju uvježbati, zvučno optimizirati i standardizirati kako bi u pjevanju mogli neometano prezentirati svu ljepotu pjevanog tona i jasnoće teksta. Navesti što je potrebno za muzikalno fraziranje. Bez obzira na njihovu brojnost, smatra se da su tri vokala osnova svim ostalima. To su I, A i U.”

²³ [https://en.tchaikovsky-research.net/pages/Seven Romances, Op. 47](https://en.tchaikovsky-research.net/pages/Seven_Romances_Op_47) pristupljeno 14.6.2023.

8. Maurice Ravel: *Cinq melodies populaires grecques*

8.1. Biografija i stvaralaštvo

Maurice Ravel, francuski skladatelj rođen je u francuskom gradu Ciboure, 7. ožujka. 1875. godine. Klavir i kompoziciju (G. Fauré) studirao je na pariškom Konzervatoriju. U ranijem razdoblju karijere rad mu nije prepoznat od strane struke, no nakon Debussyjeve smrti 1918., smatran je vodećim francuskim skladateljem. Nakon rata često je boravio na turnejama u inozemstvu, izvodeći vlastite skladbe. Iako pod utjecajem E. Chabrieria, E. Satiea i posebice C. Debussyja, Ravel je tek djelomično sljedbenik impresionizma, a glavna su obilježja njegovih djela tehnička savršenost, ugladenost forme, bogat instrumentacijski kolorit, prožetost plesnom ritmikom i čvrsta usidrenost u okvirima tonaliteta. Autor je dviju opera i više baleta, od kojih je najznačajniji *Dafnis i Hloja* (*Daphnis et Chloé*, 1909–12), te solo pjesama i manjega broja komornih skladbi. Među orkestralnim djelima izdvajaju se dva koncerta za klavir i orkestar (jedan od njih pisan isključivo za lijevu ruku), bečkim valcerom nadahnut *La Valse* (1920) te njegova najpopularnija skladba *Bolero* (1928), koja neprekidnim ponavljanjem iste glazbene misli i ritmičkog obrasca ističe Ravelovo blistavo orkestracijsko umijeće.²⁴

8.1.1. *Cinq Melodies populaires grecques*

Pet popularni grčkih melodija Mauricea Ravela (1875.-1937.) ili inače poznate kao *Cinq Melodies populaires grecques* izvorno su izvučene iz zbirke narodnih melodija koje je s otoka Chiosa preuzeo Michael Dimitri Calvocoressi, prijatelj i kolega Mauricea Ravela. Prva pjesma, *Chanson de Ia Mariee*, koristi brzi tempo kako bi opisala uzbuđenog mladoženju koji budi svoju nevjestu i nudi joj vrpcu koju joj želi stavi u kosu. *La-bas, vers l'eglise*, govori o ljudima koji dolaze izbliza i izdaleka kako bi štovali Djevicu Mariju u Ayio-Sideru. Ova pjesma koristi jednostavnu melodiju koja se ponavlja kako bi okupila ljude u mirnoj zajednici. U *Quel Galant m'est comparable*, pratnja koristi šesnaestinke u desnoj ruci, a osminke i četvrtinke u lijevoj ruci što predstavlja dilemu vojnika, koji pokušava impresionirati mladu i atraktivnu ženu svojom hrabrošću. *Chanson des cueilleuses de lentisques*, oslanja se na složene melodijske odlomke i promjene metra, prikazujući djevojke koje pjevaju dok skupljaju pistacije, ali kada dođe zgodni mladić, one su u „ljubavnoj patnji”. Skladba *Tout gai* je brzog tempa i prebacivanje

²⁴ Ravel, Maurice. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51982> Pristupljeno: 18.5.2023.

naprijed-natrag s 2/4 na 3/4 mjeru daju nam uvid u jednostavne užitke grčkog života, sreću, slobodu i veselo plesanje.²⁵

8.1.2. Tekst i prijevod skladbe *Chanson de la mariée*

Réveille-toi, réveille-toi, perdrix mignonne, Ouvre au matin tes ailes.	Probudi se, probudi se, slatka jarebice, Raširi svoja krila ujutro.
Trois grains de beauté, Mon cœur en est brûlé!	Tri mjesta ljepote, I moje srce gori!
Vois le ruban d'or que je t'apporte, Pour le nouer autour de tes cheveux.	Vidite zlatnu vrpču koju vam donosim, Za vezivanje vaših pramenova.
Si tu veux, ma belle, viens nous marier!	Ako želiš, ljepotice moja, Daj da se vjenčamo!
Dans nos deux familles, tous sont alliés!	U naše dvije obitelji svi su u srodstvu. ²⁶

Analiza skladbe *Chanson de la mariée*

Chanson de la mariée prva je skladba iz Ravelova ciklusa *Cinq Mélodies populaires grecques*. Skladba je napisana u g-molu, a mjera je 2/4. Započinje klavirskim uvodom od dva takta s ritamskim obrascem triola koje se nastavljaju kroz cijelu skladbu što daje skladbi uzbudljiv karakter i pokretljivost. Unatoč stalnim triolama u klaviru, pjevač mora održati svoj tempo i pravilan ritam.

²⁵<https://scholarworks.calstate.edu/concern/theses/70795d47f?locale=de> Pristupljeno 19.5.2023.

²⁶https://www.lieder.net/lieder/get_text.html?TextId=3518 Pristupljeno 26.5.2023.

Modéré

CHANT

très doux

PIANO

Ré - veil - le - toi, ré - veil - le toi, perdrix mi -

Primjer br. 15: Prikaz uvoda klavirske pratnje te početak prve pjevačke fraze.

Tempo je *modere*²⁷ (*moderato*) što označava da skladbu treba izvoditi u umjerenom tempu. Kako bi pjevač ostao u pravilnom tempu i spremno započeo frazu, prema Lhotka-Kalinskom (1975: 60) udisanje mora biti s muzičkom frazom ritmički spojeno. „Udiše se dakle na neko određeno ritmičko doba, a ne prerano ili prekasno, jer je dobar ritmički udah osobito važan i za pravilnu ataku tona. Prema tome, trajanje udaha nije uvijek jednako, nego odgovara tempu u kojem će se otpjevati zadana fraza.”

8.1.3. Analiza skladbe *Là-bas, vers l'église*

Là-bas, vers l'église,

Tamo dolje kod crkve,

Vers l'église Ayio Sidéro,

Kod crkve, Svetog Sidera,

L'église, ô Vierge sainte,

Crkva, Djevice sveta,

L'église Ayio Costanndino,

Crkva Svetog Konstantina,

²⁷ Modere (moderato) – izvoditi u umjerenom tempu, brzinom između andante i allegro.
<http://oliveland.com/PDF/TempoMarkings.pdf> (Pristupljeno: 26.5.2023.)

Se sont réunis,
Rassemblés en nombre infini,
Du monde, ô Vierge sainte,
Du monde tous les plus braves!

Okupljeni su zajedno,
Pokopani u beskonačnom broju,
Najhrabriji ljudi Djevice sveta,
Najhrabriji ljudi svijeta!²⁸

Là-bas, vers l'église govori o ljudima koji dolaze iz cijeloga svijeta kako bi štovali Djevicu Mariju u Ayio-Sideru. Započinje klavirskom pratnjom koja je vrlo mirna te time nagovještava eteričnost cijele skladbe.

The image shows a musical score for a vocal piece. It consists of two systems of music. The first system is labeled 'Andante' and 'CHANT' for the vocal line, and 'PIANO' for the piano accompaniment. The piano part starts with a *pp* (pianissimo) dynamic. The second system shows the vocal line with lyrics: 'Là - bas, vers l'é - gli - se, Vers l'é - glise Ay - io Si - dé -'. The piano accompaniment continues with a similar melodic line. The score is in G major (one sharp) and 2/4 time.

Primjer br. 15

Napisana je u gis–molu, a dinamička oznaka u prvoj frazi je *pp* (*pianissimo*), no unatoč tome pjevač mora razumljivo, jasno i sadržajno ispjevati riječi. Kako navodi Lhotka-Kalinski (1975:61): „U pjevanju piano tonova često se griješi. Tiho pjevanje zamišljaju mnogi nevješti pjevači kao slabljenje izgovora i uvlačenje tona u sebe. Na taj način izgovorene riječi postaju nerazumljive, a ton nejasan i mukao. To je dakako pogrešno, jer niti tihi ton ne smije biti

²⁸ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/3527> pristupljeno 27.5.2023.

sadržajno neodređen. Zato, pjevajući ispravno piano tonove, ne samo što ne slabimo, već naprotiv, pojačavamo jasnoću artikulacije (kao što bismo to učinili i onda kada bismo htjeli nekome nešto priopćiti šaptom). ” Kroz cijelu skladbu izmjenjuju se 2/4 i 3/4 mjera.

- glise Ay.io Costanndi - - - no se sont ré - u - nis, ---
 ras - sem - blés en nombre in - fi - - ni, du monde, ô Vier - ge sain - -

Primjer br. 16: Prikaz promjena mjera u skladbi.

Melodijska linija ne stvara tehničke probleme pri pjevanju već stvara eteričnu, mirnu atmosferu.

9. Robert Schumann: *Erstes Grün*

9.1. Tekst i prijevod solo pjesme *Erstes Grün*

Du junges Grün, du frisches Gras!	Ti mlado Zelenilo, ti svježa travo!
Wie manches Herz durch dich genas,	Koliko je srca kroz tebe izliječeno,
Das von des Winters Schnee erkrankt,	Koja su se razboljela od zimskog snijega,
O wie mein Herz nach dir verlangt!	O kako moje srce žudi za tobom!
Schon wächst du aus der Erde Nacht,	Već rasteš iz zemaljske noći,

Wie dir mein Aug' entgegen lacht!	Kako ti se moje oči smiješe!
Hier in des Waldes stillem Grund	Ovdje u tihom tlu šume
Drück ich dich, Grün, an Herz und Mund.	Grlim te, Zelenilo, od srca i od usta.
Wie treibt's mich von den	Kako je velika moja želja
Menschen fort!	Da napustim čovječanstvo!
Mein Leid das hebt kein Menschenwort,	Nijedna riječ neće ukloniti moju tugu,
Nur junges Grün, ans Herz gelegt	Samo mlado Zelenilo, u mom srcu
Macht, dass mein Herze stiller schlägt. ²⁹	Umirit će moje nemirno srce.

9.1.1. Analiza solo pjesme *Erstes Grün*

Erstes Grün strofna je solo pjesma Roberta Schumanna iz zbirke *Zwölf Gedichte* op. 38, br 4. uglazbljena na tekst Justinusa Knerera. Napisana je u g-molu te je mjera 2/4. Pjevač započinje na drugu polovicu druge dobe u prvom taktu s dinamikom piano te u četvrtom taktu *crescendira*³⁰. Na samom početku skladbe nalazi se oznaka *Einfach* (u prijevodu: jednostavno), što označuje da pjevač treba s lakoćom i jednostavnošću pjevati skladbu što se postiže .

²⁹ <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/428> Pristupljeno: 26.5.2023.

³⁰ *crescendo* (tal.: rastući), glazbena oznaka za postupno pojačavanje tona. U notnom pismu bilježi se kraticom *cresc.* ili znakom <. Suprotno od *crescendo* je *decrescendo* (*diminuendo*), oznaka je za postupno stišavanje tona. Bilježi se kraticom *decresc.* ili *decr.* (odnosno *dimin.*, *dim.*) ili znakom >. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=12709> Pristupljeno: 26.5.2023.

Nº 4. Erstes Grün.

Einfach.

Du jun - ges Grün, du fri - sches Gras, wie man - ches Herz durch
 dich ge - nas, das von des Win - ters Schnee erkrankt, o wie mein Herz nach dir ver - langt!

Primjer br. 17: Prikaz početka skladbe.

Na početku svake strofe, od ukupno tri, nalazi se dinamička oznaka piano uz pojedine *crescendo* oznake. Četvrta pjesma ciklusa, *Erstes Grün* („Prvo zelenilo”), pjesnikova je srdačna dobrodošlica prvim znacima proljeća. Izvorno nazvana *Frühlingskur* („Uzimanje proljetnog lijeka”) od Kernera, pjesma razmišlja o uzdižućim i iscjeljujućim učincima za dušu kada se prvi tonovi zelenila pojave u neplodnom zimskom krajoliku. Kako bi dočarao bit pjesme, Schumann prilično kreativno postavlja vokalnu melodiju u g-molu s interludijima u G-duru za klavir. Klavirski interludiji predstavljaju “prvo zelenilo” sa živim melodijskim motivom i pratnjom.³¹

10. Felix Mendelssohn Bartholdy: *Wenn sich zwei Herzen scheiden* op. 99, br.5

10.1. Biografija i stvaralaštvo

Felix Mendelssohn (puno ime Jakob Ludwig Felix Mendelssohn Bartholdy), njemački skladatelj, pijanist i dirigent rođen je u Hamburgu 3. veljače 1809. godine. Učio je klavir, teoriju glazbe i kompoziciju te violinu i violu u Berlinu. Početkom 1840-ih stupio je u službu pruskoga kralja Fridrika Vilima IV. Mendelssohnov opus obuhvaća djela za klavir (sonate, caprici, fantazije, varijacije, preludiji, fuge), među kojima se posebno ističu *Pjesme bez riječi* (*Lieder ohne Worte*, 1830–45) i *Ozbiljne varijacije* (*Variations sérieuses*, 1841), komorna djela,

³¹ <https://www.classicalconnect.com/music/5411> Pristupljeno 26.5.2023.

vokalnu glazbu (solo pjesme, dvopjevi, zborovi) te vokalno-instrumentalnu glazbu, gdje se posebno ističu oratoriji *Paulus* (1836) i *Elias* (1846). Mendelssohn je bio prototip glazbenog romantika lirične, elegične i melankolične naravi. Smatra ga se jednim od najvećih skladatelja XIX. stoljeća, a priznate su i njegove osobite zasluge kao reproduktivnoga glazbenika, pedagoga i organizatora.³²

10.1.1. Tekst i prijevod skladbe *Wenn sich zwei Herzen scheiden* op. 99, br. 5

Wenn sich zwei Herzen scheiden,	Kad se dva srca rastaju
Die sich dereinst geliebt,	koja su se nekada voljela
Das ist ein großes Leiden,	To je velika patnja
Wie's größ'res nimmer gibt.	Da veća ne postoji
Es klingt das Wort so traurig gar:	Riječi zvuče tako tužno:
Fahr' wohl, fahr' wohl auf immerdar!	Zbogom, zbogom zauvijek!
Wenn sich zwei Herzen scheiden,	Kad se dva srca rastaju
Die sich dereinst geliebt.	koji su se nekoć voljeli.
Da ich zuerst empfunden,	Kad sam prvi put osjetila
Daß Liebe brechen mag:	Da ta ljubav može puknuti:
Mir war's, als sei verschwunden	Osjećala sam se kao da je nestalo
Die Sonn' am hellen Tag.	Sunce usred bijela dana.
Mir klang's im Ohre wunderbar:	Zvučalo je u mojim ušima prekrasno:
Fahr' wohl, fahr' wohl auf immerdar!	Zbogom, dobro zauvijek!
Da ich zuerst empfunden,	Kad sam prvi put sam osjetila
Daß Liebe brechen mag.	Da ta ljubav može puknuti. ³³

10.1.2. Analiza skladbe *Wenn sich zwei Herzen scheiden* op. 99, br. 5

Wenn sich zwei Herzen scheiden peta je solo pjesma iz zbirke pjesama *Sechs Gesänge* Felix Mendelssohna Bartholdyja uglazbljena na tekst Emanuela Geibela³⁴. To je strofna solo pjesma te se sastoji od dvije strofe koje su potpuno iste melodije. Tonalitet je e-mol, a mjera je

³² Mendelssohn, Felix. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=40095> Pristupljeno 27. 5. 2023.

³³ https://gedichte.xbib.de/Geibel_gedicht_Wenn+sich+zwei+Herzen+scheiden....htm Pristupljeno: 27.5.2023.

³⁴ https://gedichte.xbib.de/Geibel_gedicht_Wenn+sich+zwei+Herzen+scheiden....htm Pristupljeno: 27.5.2023.

2/4. Na početku skladbe stoji oznaka *sostenuto*³⁵ (*sostenendo, sostenente*. (tal. uzdržan, stalan, uvijek na istoj visini), prvotno oznaka istovjetna s *tenuto*). Oznaka *sostenuto* znači da pjevač treba smireno i “suzdržano” ispjevati skladbu pazeći na veliki *legato*³⁶. Kako navodi Lhotka-Kalinski (1975:56) staro pjevačko pravilo glasi „pjevaj kako govoriš” što treba shvatiti jedino kao put prema oslobođenju od raznih ukočenja i neprirodnosti u pjevačevu izgovoru, a postupak koji će nas voditi željenom cilju u spajanju tona i riječi nalazi se u *legato* pjevanju. U ispravnom oblikovanju neke muzičke fraze bitno je da ona bude donesena na mirnoj i nesalomljivoj neprekinutoj struji daha. Mendelssohn se u ovoj pjesmi poigrava tonom narodne pjesme te je melodija jednostavna, no pjevač svojom interpretacijom, jasnom dikcijom teksta i zanesenošću mora ispjevati skladbu kako bi publici dočarao patetični, romantičarski karakter skladbe. Prema Lhotka-Kalinski (1975: 56): „Valja znati da pri pjevanju ovaj zahtjev nije samo tehničke prirode. Intenzivan *legato* odraz je unutarnjeg osjećaja emotivnog zanosa i napetosti kojom vrhunski pjevači postižu najjači dojam u slušatelja.”

11. Rimski Korsakov: *Ne veter vey a s vysoty* op. 43, br. 2

11.1. Biografija i stvaralaštvo

Nikolaj Andrejevič Rimski–Korsakov ruski je skladatelj, glazbeni pisac i pedagog, rođen 18. ožujka 1844. godine u Tihvinu. Od šeste godine učio je klavir, a već s jedanaest počeo je skladati, no zbog obiteljske tradicije 1856. otišao je u vojno-pomorsku školu u Petrogradu. Uz skladanje vlastitih djela tih je godina orkestrirao i završavao djela Aleksandra Porfirjeviča Borodina (*Knez Igor*) i Modesta Petroviča Musorgskog (*Hovanščina*), te je 1896. preradio i njegovu operu *Boris Godunov*. Posljednje razdoblje svojega stvaralaštva (nakon 1894.) Rimski-Korsakov posvetio je poglavito skladanju opera. Rimski-Korsakov jedan je od vodećih predstavnika ruskog nacionalnog stila XIX. stoljeća. Najuspjelijima se smatraju opere, koje se zasnivaju na sadržajima iz ruske povijesti ili na slavenskim legendama i mitologiji. Remek-djelo na području opere-bajke njegova je *Snjeguljica* (*Sneguročka*, 1880–81., prema priči Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskoga). Značajne su također *Sadko* (1894–96) i *Zlatni*

³⁵ <https://proleksis.lzmk.hr/4348/> Pristupljeno: 27.5.2023.

³⁶ Legato - u glazbi, povezivanje tonova bez prekidanja u izravnome slijedu. Idealni legato postiže se samo u pjevu i na limenim puhaćim glazbalima, dok ostala glazbala zahtijevaju posebne tehnike izvođenja. Kao grafička notacijska oznaka za legato služi luk iznad skupine nota koje se izvode povezano. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35851> Pristupljeno 27.5.2023.

*pjetlić (Zolotoj petušok, 1906–07., prema Aleksandru Sergejeviču Puškinu). Obrazovavši više od 200 ruskih glazbenika, znatno je pridonio profesionalizaciji ruske glazbe.*³⁷

11.1.1. Tekst i prijevod skladbe *Ne veter vey a s vysoty* op. 43, br. 2

Ne veter, veja s vysoty,	Nije to bio vjetar koji puše s visine
Listov kosnulsja noch'ju lunnoj.	Što dotaknu lišće na mjesecini.
Mojej dushi kosnulas' ty.	Dotakla si moju dušu.
Ona trevozhna, kak listy,	Drhtala je poput lišća,
Ona, kak gusli, mnogostrunna.	Osjetljiva kao strune lire.
Zhitejskij vikhr' jejo terzal	Oluja života ju je trgala
I sokrushitel'nym nabegom,	I destruktivnim napadom,
Svistja i voja, struny rval	Zviždajući i zavijajući, rastrgala strune
I zanosil kholodnym snegom	I prekrila moju dušu hladnim snijegom.
Tvoja zhe rech' laskajet slukh,	Ali tvoj glas miluje moj sluh,
Tvojo legko prikosnoven'je,	Tvoj dodir je kao svjetlo,
Kak ot cvetov letjashchij pukh,	Poput svitanja s cvijeća,
Kak majskoj nochi dunoven'je.	Poput povjetarca svibanjske noći.

³⁷ Rimski-Korsakov, Nikolaj Andrejevič. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52917> Pristupljeno: 16.5.2023.

11.1.2. Analiza skladbe *Ne veter vey a s vysoty* op. 43, br. 2

Skladba je u tonalitetu F-dura te je varirano-strofn a. Mjera je 4/4, a dinamika kroz cijelu skladbu od *piana* do *forte*a. Oznake za tempo na početku su *moderato* (srednje brzo) dok pri samom kraju skladbe polako usporava s *poco ritardando* (malo sporije). Srednji dio skladbe modulira u dominantu d–mola te u dvanaestom taktu ima oznaku *poco meno mosso espressivo* (malo sporije, ali s ekspresivnošću). Karakter središnjeg dijela ponešto je ozbiljniji i dramatičniji zbog teksta koji govori o životnim nedaćama, dok su početni i završni dio skladbe mirniji te optimističnijeg tekstualnog sadržaja.

The image displays a musical score for the song "Ne veter vey a s vysoty". It consists of three systems of music. Each system includes a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The lyrics are in Russian. Performance markings include "poco meno mosso", "f espressivo", "mf", "allarg.", and "dolce".

System 1: Tempo marking: *poco meno mosso*, *f espressivo*. Lyrics: *- струн - на! Жи. тей. ский вихрь е - е тер.*

System 2: Lyrics: *- зал, и со. кру - шитель. ным на. бе - гом, сви. стя и во - я,*

System 3: Tempo marking: *allarg.*, *dolce*. Lyrics: *стру - ны рвал и за. но. сил хо. лод. ным сне - гом; тво -*

Primjer br. 18: Prikaz srednjeg dijela počevši od takta br. 12 uz oznake *poco meno mosso*, *espressivo* te dinamičku oznaku *forte* i povratak u mirniji karakter u taktu br. 18 uz oznaku *dolce*.

12. Wolfgang Amadeus Mozart: *In uomini, in soldati* arija Despina iz opere *Così fan tutte*

12.1. Biografija i stvaralaštvo

Wolfgang Amadeus Mozart rodio se u Salzburgu 1756. godine. Potekao je iz glazbene obitelji; otac Leopold bio je violinist u dvorskom orkestru kneza-nadbiskupa, potom koncertni majstor te dvorski kompozitor. Godine 1762. započinje razdoblje Mozartovih putovanja, turneja, nemirna života, no ujedno i razdoblje koje mu smjesta donosi slavu što mu je bilo iznimno važno. Nakon europske turneje u Salzburgu i Beču nastaju njegova veća djela vokalnog karaktera (oratorijska, scenska: igrokaz *Bastien i Bastiena*, 1768.). Sa samo dvanaest godina W. A. Mozart postaje koncertnim majstorom nadbiskupova orkestra (Andreis, 1951). Njegovo je najznačajnije djelo toga razdoblja *Singspiel* (komična opera na njemački tekst s govorenim dijalozima i pjevanim arijama) *Otmica iz saraja* (*Die Entführung aus dem Serail*), izvedena 1782. s velikim uspjehom. Ubrzo nakon premijere oženio se Constanzom Weber. U razdoblju 1784–88. započeo je uspješnu suradnju s libretistom L. Da Ponteom, koja je 1786. rezultirala izvedbom opere buffe *Figarov pir* (*Le nozze di Figaro*) u Beču, a ubrzo s velikim uspjehom i u Pragu. Po narudžbi praške Opere godinu dana poslije praizvedena je opera *Don Giovanni*. Posljednje su mu godine bile također uspješne: zadnja turneja 1789. (po Njemačkoj), te izvedbe opere buffe *Così fan tutte* (1790) i posljednje opere *Titovo milosrđe* (*La clemenza di Tito*) za prašku krunidbu Leopolda II. (1791). *Singspiel* *Čarobna frula* (*Die Zauberflöte*), praizvela je glumačka družina Emanuela Schikanedera 1791. Ubrzo je dobio narudžbu grofa Walsegga da sklada *Requiem* za njegovu nedavno preminulu suprugu, no prije završetka djela shrvala ga je bolest. Prema njegovim skicama misu je dovršio F. X. Süssmayr.³⁸

12.1.1. Sadržaj opere *Così fan tutte*

PRVI ČIN:

³⁸ Mozart, Wolfgang Amadeus. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42182> Pristupljeno: 29.5.2023.

Stari markiz Don Alfonso uporni je neženja, jer smatra da ženska vjernost ne može biti postojana. Dvojicu mladih prijatelja, časnike Fernanda i Guglielma, uzalud nastoji uvjeriti da ima pravo; oni čak žele povući mačeve da bi dokazali vjernost svojih odabranica, sestara Fiordiligi i Dorabelle. Don Alfonso im nudi okladu u sto cekina, koju oni prihvaćaju: stavit će djevojke sami na kušnju (Turkalj, 1997:202).

DRUGI ČIN:

Spretna i lukava Despina, nezadovoljna što njezine gospodarice još odolijevaju udvaranjima vatrenih obožavatelja, savjetuje im da iskoriste priliku dok je vrijeme i uslišaju njihove želje. Fiordiligi i Dorabella poslušaju je i u duetu *Prenderò quel brunettino* (Uzet ću onog tamnoputog) svaka odabire svojeg udvarača. Nakon prekrasne serenade, počinje zaplet. Najprije će Guglielmo pridobiti Dorabellu, a onda će i Fiordiligi nakon kratkog oklijevanja i velike arije u formi ronda *Per pietà, ben mio, perdona* (Molim te, dragi, oprosti mi), u kojoj sopranistica može pokazati svu virtuoznost, popustiti Ferrandovim udvaranjima. Naravno, to ne može biti kraj. Despina će prurušena u bilježnika pomoći da novi ljubavni parovi sklope brak. No tada će ista bojna glazba koju smo čuli u prvom činu najaviti da se iz rata vraćaju Guglielmo i Ferrando, a tobožnji Albanci iščeznut će bez traga. Guglielmo će otpjevati ariju *Donne mie, la fate a tanti* (Žene moje, mnogima to radite). I na kraju nas Mozart i Da Ponte žele uvjeriti da su ljubavni parovi ponovno zajedno kako smo ih upoznali na početku opere, uz, moramo priznati, ipak ciničnu opasku Don Alfonsa da su na taj način nevjerne sve žene – tako čine sve (*Così fan tutte*).³⁹

³⁹ https://www.lisinski.hr/media/publications/Così_Fan_Tutte_26_4_2014.pdf Prstupljeno: 11.5.2023.

12.1.2. Tekst i prijevod arije *In uomini, in soldati*

In uomini, in soldati

Sperare fedeltà?

ridendo

Non vi fate sentir, per carità!

Di pasta simile son tutti quanti:

Le fronde mobili, l'aure incostanti

Han più degli uomini stabilità.

Mentite lagrime, fallaci sguardi,

Voci ingannevoli, vezzi bugiardi,

Son le primarie lor qualità.

In noi non amano che il lor diletto;

Poi ci dispregiano, neganci affetto,

Né val da' barbari

Chieder pietà.

Paghiam, o femmine, d'ugual moneta

Questa malefica razza indiscreta;

Amiam per comodo,

Per vanità!

La ra la, la ra la, la ra la, la.

U muškarce, u vojnike

Imate povjerenja?

Smijeh

Nemojte molim vas da vas netko čuje!

Svi su od istog tijesta

Lišće, namještaj i povjetarac

Stabilniji su od muškaraca.

Lažne suze, varljivi pogledi,

Varljivi glasovi, šarmantni pogledi,

Njihove su primarne kvalitete.

Oni nas vole samo za svoje zadovoljstvo;

Zatim nas preziru, uskraćuju privrženost,

Uzaludno je barbara

Moliti za milost.

Platimo im žene, istom mjerom

Toj zloj rasi;

Volimo ih samo iz koristi

I ispraznosti!

La ra la, la ra la, la ra la, la.⁴⁰

⁴⁰ <https://www.opera-arias.com/mozart/cosi-fan-tutte/in-uomini-in-soldati/> pristupljeno 27.5.2023.

12.1.3. Analiza arije *In uomini, in soldati*

Prema Barić (2018: 15), u operi *Così fan tutte* uloga sluškinje Despina vrlo je važna. Despina je neizostavna pomagačica i suradnica u Don Alfonsovom planu. Uloga sluškinje Despina dijeli rang s najvećim komičnim slugom u povijesti opere, Mozartovim Figarom. Arija je pisana u 2/4 mjeri te je u F–duru. Na početku stoji oznaka za tempo *allegretto*⁴¹ Započinje brzim i kratkim klavirskim uvodom od četiri šesnaestinke silazno te u drugom taktu započinje Despina s poznatim tekstom te ujedno naslovom arije *In uomini, in soldati*.

80

Nº 12. Aria.
Allegretto. **DESP.**

In uo-mi-ni, in sol-da-ti,
Bei'm Männervolk, bei Sol-daten

Primjer br. 19: Prikaz kratkog klavirskog uvoda i početka arije.

Prema Barić (2018), Lorenzo Da Ponte⁴² zamislio je da arija zapravo započne riječima *Di pasta simile*, no Mozart je to zanemario započevši ariju svojim uglazbljenjem riječi *In uomini*, rezultirajući uvodom koji zadržava elemente i karakter recitativa⁴³ jer nema simetrije niti periodičnosti. Istovremeno se ne radi o uobičajenom *accompagnato* recitativu jer nema kromatike niti nabijenih ritmičkih i vokalnih značajki na koje inače nailazimo u recitativima. Iako uvodni dio arije *In uomini, in soldati* nije klasični recitativ, valja napomenuti kako se recitativi moraju izvoditi lako i pokretno s jasnim i prirodnim izgovorom (Lhotka-Kalinski, 1975). U ovoj ariji, bitno je savladati visoke tonove, odnosno pjevati ih pravilno podržano te

⁴¹ Allegretto - u glazbi, oznaka za umjereno brz tempo; nešto sporiji nego što je allegro, a po karakteru živahan, gibak; također naziv pojedinog stavka višestavačne skladbe, koji je pisan u tom tempu (allegretto. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> Pristupljeno: 27.5.2023.

⁴² Talijanski libretist, dvorski pjesnik u Beču, napisao šezdesetak libreta za opere A. Salierija, G. Paisiella, G. Sartija te, posebno, W. A. Mozarta: opere *Figarov pir* (*Le nozze di Figaro*, 1786), *Don Giovanni* (1787), *Sve čine tako* (*Così fan tutte*, 1790) - Da Ponte, Lorenzo. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13906> Pristupljeno: 30.5.2023.

⁴³ Recitativ-način pjevanja u kojem do izražaja dolaze govorni ritam i akcenti riječi, a cilj mu je oponašati dramatsku deklamaciju - recitativ. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52148> Pristupljeno 30. 5. 2023.

registrom glave. Prema Jerković (2019: 133): „Registar glave ili ton glave (njem. Kopfton) karakterizira promjena u mehanizmu rada glasiljki, kao i prijenos vibracija koje se šire prema kostima glave. Glasiljke se zatežu, izdužuju, a međuglasnički je otvor izraženiji. Kod tog registra više ne vibrira cijeli organ, cijela masa glasiljki, nego samo njeni izduženi rubovi. Zbog toga se taj registar još ponekad naziva i rubni registar. Dominantno je aktivno područje glasiljki,

The image shows a musical score for a vocal piece. It consists of two systems of music. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Italian and German. The second system also has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Italian and German. The piano part includes dynamics like 'cresc.', 'f', and 'p'.

stoga se ovo područje naziva *CT područje*. Budući da se registrom glave pjevaju viši tonovi opsega, alikvotni niz nešto je uži, manje razvijen, stoga zvučnost ne dolazi od izraženih harmonika, nego od jačeg osnovnog tona uz naglašenu rezonanciju glave.”

Primjer br. 20: prikaz prvog najvišeg držanog tona as2

Na samom završetku skladbe ton a2 javlja se tri puta uz niže tonove između te je nužno otpjevati ga svaki puta istom jačinom te precizno. Prema Špiler (1972: 254): „Odlazak na visoki ton ne smije predstavljati otkidanje od zvuka nižih tonskih položaja, već naprotiv da s njima uspostavi povezanost u najvećoj mjeri, jer se time osigurava održavanje širine „cijevi” i povezanost s dišnom podlogom. To predstavlja jedan od glavnih uvjeta za postizanje određenih zvučnih kvaliteta visokih tonova i laki povratak na karakterističnu zvučnost srednjih i niskih tonova opsega.”

la, a - miam per co - mo - do, per va - ni - tà. — a - miam per
la, ja nur aus Ei - telkeit, ja nur zum Spass, — ja nur aus

co - mo - do, per va - ni - tà, — amiam per co - mo - do, per va - ni - tà.
Ei - telkeit, ja nur zum Spass, ja nur aus Ei - telkeit, ja nur zum Spass!

f *p*

f *p cresc.* *f*

Primjer br. 21: Prikaz skokova na visoke tonove a2.

13. Giuseppe Verdi: *Saper vorreste*, arija Oskara iz opere *Krabuljni ples*

13.1. Biografija i stvaralaštvo

Giuseppe Verdi rođen je 10. listopada 1813. godine u mjestu Roncole kraj Busseta.⁴⁴ Najistaknutija je ličnost talijanske povijesti opere, skladatelj, koji je stvarao više od pola stoljeća. Cijeli svoj život bavio se isključivo skladanjem opera te ih je napisao više nego što se najčešće misli – čak 26. (Turkalj, 1997: 347) Verdijevo stvaralaštvo može se podijeliti u tri faze. U prvoj (1839–53) nadovezuje se na tradiciju, ponajviše G. Donizettija, proširujući i nadograđujući načelo izgradnje opere nizanjem brojeva, te zamagljujući njihove formalne obrise. Uz zbor kao nositelja kolektivnih težnji, naglasak je pretežno na pojedincima (koji najčešće formiraju ljubavni trokut) i njihovoj glazbenoj karakterizaciji, a važnu ulogu pritom imaju ansambli. Drugu fazu (1853–71) obilježava odlučujući utjecaj francuske velike opere, ponajviše u *Sicilijanskim večernjama* (*Les Vêpres siciliennes*, 1855) i *Don Carlosu* (1867., revidiran 1884), praizvedenima u Parizu na francuskom jeziku, ali i u *Krabuljnom plesu* (*Un ballo in maschera*, 1859). Opere iz te faze postale su opsežnije i raznolikije. Odabir teme ili

⁴⁴ Verdi, Giuseppe. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64313> Pristupljeno: 30.5.2023.

mjesta radnje sve više utječe na karakter glazbe, npr. u slučaju egzotičnog ambijenta Aide, a određeni motivsko-tematski sklopovi dobivaju dramaturšku ulogu. Osim što harmonijski jezik, orkestralni slog te dramaturška uloga motiva postaju još složeniji, za posljednje stvaralačko razdoblje (1871–1903) značajna je suradnja s libretistom posljednjih dviju opera, A. Boitom. Ona je uvelike utjecala na moderniju dramaturgiju i snažniji kontinuitet glazbenoga zbivanja u *Otelli* te na netipičan povratak tradiciji komične opere i ironično poigravanje s tradicijom, tj. oblicima instrumentalne glazbe u *Falstaffu*. Verdija se smatra jednim od najpopularnijih i najutjecajnijih opernih skladatelja svih vremena.⁴⁵

13.1.1. Radnja opere *Krabuljni ples*

PRVI ČIN:

U dvorani audijencije dvorjani, deputati i časnici očekuju ujutro guvernera Riccarda. Kod većine njih on je omiljen; tek mala skupina časnika želi mu zlo. Riccarda najavljuje paž Oscar. Pregledavajući popis gostiju za predstojeći krabuljni ples, koji mu je uručio paž Oscar, Riccardo otkriva ime Renatove žene Amelije koju on potajno ljubi. Paž najavljuje gradskog suca koji predaje tužbu protiv lučke vračare Ulrice. Oscar Ulricu vatreno brani, pa Riccardo saziva sve dvorjane i časnike i zaključuje zajedno s njima da prurušeni u mornare posjete Ulricu u njezinoj jazbini i sami se uvjere u pravu istinu.

DRUGI ČIN:

U gluho je doba ponoći Amelija došla na pusto stratiše izvan gradskih zidina da pod vješalima traži travu koja je treba osloboditi nedozvoljene ljubavi prema Riccardu. U velikoj ariji ona izriče svoj strah i duševnu borbu. Iz mraka se izdvaja sjena: to je Riccardo koji joj iskazuje svoju žarku ljubav i dobiva od nje spontano priznanje da i ona ljubi njega. U zanosnom duetu oni daju oduška svom ljubavnom žaru. Iznenađuje ih sam Renato, pred kojim Amelija brzo pokriva lice velom. Na njihovo zaprepaštenje otkrivaju da pred njima umjesto Riccarda stoji Renato, ali se ljubopitljivo zanimaju za nepoznatu ženu. Kada im se Renato ispriječi mačem, među njih se baca Amelija i otkriva lice, da bi Renatu spasila život. Renato je duboko potresen, dok mu se dvorjani rugaju što sa svojom ženom šeće noću po tome mjestu. Renato drži riječ i vodi Ameliju natrag u grad, pošto je pozvao urotnike na tajni dogovor.

⁴⁵ Verdi, Giuseppe. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64313> Pristupljeno: 30.5.2023.

TREĆI ČIN:

U svom stanu, Renato odlučuje ubiti Ameliju; popuštajući njezinoj molbi, dopušta joj da se oprostí od svog malog sina. Ostavši sam pred Riccardovom slikom koja visi na zidu, Renato mijenja odluku: Riccardovom smrću treba sprati tu uvredu. Dolaze urotnički časnici Samuel i Tom. S njima se Renato zaklinje na osvetu Riccardu, ne odajući, međutim, svoj motiv. Ždrijebom, koji mora izvući sama Amelija, Renato je određen za atentatora. U tom trenutku paž Oscar donosi poziv na krabuljni ples. Urotnici zaključuju da će im to biti sjajna prilika za izvršenje osvetničkog nauma.⁴⁶

13.1.2. Tekst i prijevod arije *Saper vorreste*

Saper vorreste	Želiš znati
Di che si veste,	U što je obučen
Quando l'è cosa	No to je jedina stvar
Ch'ei vuol nascosa	Koju on želi sakriti
Oscar lo sa,	Oscar zna,
Ma nol dirà,	No neće reći
Tra là, là là	Tra la, la la
Là là, là là	La la, la la
Pieno d'amore	Puno ljubavi
Mi balza il core,	Moje srce kuca
Ma pur discreto	Ali još uvijek suptilno
Serba il secreto	Čuva tajnu
Nol rapirà	Neće ga zgrabiti
Grado o beltà,	Ni stalež ni ljepota,
Tra là, là là	Tra la, la la
Là là, là là. ⁴⁷	La la, lala.

⁴⁶ Nenad Turkalj, 125 opera, 1997., str. 377.-379.

⁴⁷ <http://www.aria-database.com/search.php?individualAria=18> Pristupljeno: 28.5.2023.

13.1.3. Analiza arije *Saper vorreste*

Arija *Saper vorreste* pojavljuje se u trenutku opere kada Renato⁴⁸ odvodi paža Oscara⁴⁹ na stranu i uz poteškoće ga nagovara da otkrije Riccardov⁵⁰ identitet. Tonalitet arije je G–dur, mjera je 3/8 te se sastoji od dvije strofe. Tempo je *allegretto*⁵¹, a oznaka na početku arije je *scherzando*⁵², što bi značilo da pjevač treba dočarati šaljivi karakter arije i same uloga Oscara koji u operi pjeva ariju *Saper vorreste*. U ariji se stalno izmjenjuju *legato* fraze s prpošnim *staccato* frazama pjevanim na „tra, la, la” što pridodaje zaigranom karakteru.

The image displays a musical score for the aria "Saper vorreste" from Giuseppe Verdi's opera "Un ballo in maschera". The score is written in G major and 3/8 time. It is divided into two systems. The first system features a vocal line with the lyrics "co_sa ch'ei vuol na_sco_sa. O_scar lo sa, ma nol di_ra," and a piano accompaniment. The second system features a vocal line with the lyrics "tra la la la la la la tra la la la la la la tra la la la la la la" and a piano accompaniment. The tempo marking "Poco più mosso" is indicated above the piano part of the second system.

Primjer br. 22: Prikaz i usporedba *legato* i *staccato* fraza.

⁴⁸ Renato – Riccardov tajnik, bariton,

<https://www.britannica.com/topic/Un-ballo-in-maschera> Pristupljeno 29.5.2023.

⁴⁹ Oscar, paž, sopran, fah: lirska koloratura,

<http://www.aria-database.com/cgi-bin/aria-search.pl?opera=Un+ballo+in+maschera> Pristupljeno: 29.5.2023.

⁵⁰ Riccardo – grof od Warwicka i guverner Bostona, tenor,

<https://www.britannica.com/topic/Un-ballo-in-maschera> Pristupljeno 29.5.2023.

⁵¹ Allegretto- u glazbi, oznaka za umjereno brz tempo; nešto sporiji nego što je allegro, a po karakteru živahan, gibak; također naziv pojedinog stavka višestavačne skladbe, koji je pisan u tom tempu - allegretto. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> . Pristupljeno 29. 5. 2023.

⁵² Scherzando - glazb. oznaka za glazbu vedra i nestašna karaktera; upotrebljava se za pojedine fraze i za cijele stavke

<https://hrvatski.en-academic.com/21555/scherzando> Pristupljeno 29. 5. 2023.

U uvodnim *legato* frazama važno je što više vezati vokale te ih sve pjevati na istom mjestu, kako navodi Lhotka-Kalinski (1975), govoreći o vokalima, nameće se potreba da kažemo nešto o stapanju dvaju, pa i triju vokala u izgovoru na jednoj notnoj vrijednosti, što susrećemo vrlo često u vokalnim djelima s talijanskim tekstovima. Poznato je da je talijanski jezik bogat vokalima te rijetko ima konsonante na kraju riječi. Kako bi ujednačili vokale, početne *legato* fraze arije možemo vježbati pjevanjem na vokale pri tome izostavljajući konsonante, prema Lhotka-Kalinski (1975), kada pri uvježbavanju želimo postići zvukovnu izjednačenost u izgovoru vokala unutar muzičke fraze, dobro je ako tu frazu najprije muzički korektno otpjevamo samo na jednom vokalu, a nakon toga s onim vokalima koji dolaze u tekstu, izostavljajući konsonante.

Lhotka-Kalinski (1975:47) navodi kako je pri pjevanju potrebno postići potpuno zvukovno izjednačenje između svih vokala; vokal *i* ne smije zvučati svijetlo i resko, a vokal *u* tamno i muklo. Izjednačenje možemo postići pjevanjem vokala na istoj visini tona u centru redosljedom: *i – e – a – o – u* (dobro je ako se počne s „ni”). Treba nastojati da niz vokala bude izveden nesalomljenom i jednolikom strujom daha te istim vibratornim smještajem tona.

Staccato⁵³ fraze arije vrlo su bitne kako bi se publici dočarao zaigrani i pomalo drzak Oscarov karakter.

The image displays two systems of musical notation. The first system features a vocal line (soprano clef) with the lyrics "la la la tra la la la tra la la la tra la la la tra la la la la la la la la" and a piano accompaniment (treble and bass clefs). The tempo marking "Poco più mosso" is present above the vocal line. The second system shows a vocal line with the lyrics "la tra la." and a piano accompaniment. The tempo marking "ff" is present above the vocal line. A note in the piano part reads: "(in questo momento gruppi di maschere e coppie danzanti attraversano il davanti della scena e separano il Paggio da Renato)".

Primjer br. 23: Prikaz staccato fraza.

⁵³ Staccato-u glazbi, kratak i odsječan potez gudala na žicama gudaćih glazbala, pri čem se proizvode uzastopni tonovi odvojeni kratkom stankom od tonova koji prethode ili slijede. U notaciji XIX. i XX. st. označuje se notom s točkom iznad nje. Od XVIII. st. nadalje rabio se za taj potez sinonimno i termin non-legato (tal.: nevezan), staccato. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57669> Pristupljeno 30. 5. 2023.

Prema Lhotka-Kalinski (1975: 62), u praksi *staccato* (=odvojeno) pjevanje susrećemo samo u literaturi za koloraturne soprane. Vrlo je bitno da i *staccato* tonovi budu otpjevani u jednom cjelovitom melodijskom luku, a ne jedan do drugoga, bez razvijenog osjećaja za cjelinu muzičke fraze. Unatoč odvojenim tonovima kod muzičke fraze, u *staccatu* mora se osjećati intenzivna međusobna povezanost tonova.

14. Zaključak

Za uspješno izvođenje solističkog koncerta, pjevač mora poznavati sadržaj svih skladbi, stilske karakteristike razdoblja te neizostavno, svoj pjevački aparat. Cilj ovog završnog rada detaljnije je upoznavanje sa svim stilskim razdobljima te skladateljima koji se nalaze na programu završnog solističkog koncerta u svrhu boljeg usmjeravanja ka uspješnijoj izvedbi. Detaljna priprema, proučavanje i analiziranje skladbi, pomažu kvalitetnijoj izvedbi i boljem razumijevanju skladbi. Pored točne tehničke izvedbe skladbe, pjevač slušateljima prenosi i emocije. Prema Lhotka-Kalinski (1975:4), umjetnost pjevanja obuhvaća poeziju i muziku te svojim glasom možemo izraziti vlastite emocije te ih izazvati kod slušatelja snažnije nego bilo kojim drugim muzičkim instrumentom. Pjevač djeluje neposredno, ljudski, ne služeći se nikakvim mehaničkim sredstvom, a da bi se kod slušatelja stvorio dojam neposrednog, prirodnog i ljudskog, potrebno je kod pjevača od prvog trenutka razvijati smisao za ljepotu tona i logičnost muzičke fraze, smisao za sadržajno i misaono izgovorenu riječ i zadnje, već spomenuti intenzivni kontakt s publikom.

15. Literatura

Andreis, J. (1954.), *Historija muzike*, I. dio, Zagreb: Školska knjiga

Andreis, J. (1954.), *Historija muzike*, II. dio, Zagreb: Školska knjiga

Andreis, J. (1954.), *Historija muzike*, III. dio, Zagreb: Školska knjiga

Cvejić, N. (1980.), *Savremeni belkanto*, Beograd: Univerzitet umetnosti

Jerković, B. (2019.), *Kurikul nastave pjevanja*, Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Lhotka-Kalinski, I. (1975.), *Umjetnost pjevanja*, Zagreb: Školska knjiga

Špiler, B. (1972.), *Umjetnost solo pjevanja*, Sarajevo: Muzička akademija u Sarajevu

Mrežni izvori:

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11864> Pristupljeno: 23.5.2023.

<https://hrvatski.en-academic.com/104665/grazioso> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=2535> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24302> Pristupljeno: 8.5.2023.

<https://www.novizivot.net/josua-biblija/> Pristupljeno: 12.6.2023.

<https://www.releases.kuk-art.com/sites/all/themes/blackpiano/pdf/kuk07-digital-booklet.pdf>

Pristupljeno: 13.6.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/406>. Pristupljeno: 28.5.2023.

[https://www.schmopera.com/song-guides-](https://www.schmopera.com/song-guides-widmung/#:~:text=The%20piece%20is%20set%20in,%E2%80%9CLively%E2%80%9D%2C%20people)

[widmung/#:~:text=The%20piece%20is%20set%20in,%E2%80%9CLively%E2%80%9D%2C%20people](https://www.schmopera.com/song-guides-widmung/#:~:text=The%20piece%20is%20set%20in,%E2%80%9CLively%E2%80%9D%2C%20people) Pristupljeno: 28.5.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/425> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> Pristupljeno: 29.5.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/483> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35851> Pristupljeno: 14.6.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/550> Pristupljeno: 28.5.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/602> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48102> Pristupljeno: 28.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66730> Pristupljeno: 14.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6739> Pristupljeno: 14.6.2023.

<https://context.reverso.net/translation/italian-english/poco+pi%C3%B9> Pristupljeno: 14.6.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47324> Pristupljeno: 16.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13137> Pristupljeno: 23.5.2023.

https://en.tchaikovsky-research.net/pages/Seven_Romances,_Op._47 Pristupljeno: 14.6.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51982> Pristupljeno: 18.5.2023.

<https://scholarworks.calstate.edu/concern/theses/70795d47f?locale=de> Pristupljeno: 19.5.2023.

https://www.lieder.net/lieder/get_text.html?TextId=3518 Pristupljeno: 26.5.2023.

<http://oliveland.com/PDF/TempoMarkings.pdf> Pristupljeno: 26.5.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/3527> Pristupljeno: 27.5.2023.

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/428> Pristupljeno: 26.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=12709> Pristupljeno: 26.5.2023.

<https://www.classicalconnect.com/music/5411> Pristupljeno: 26.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=40095> Pristupljeno: 27.5.2023.

https://gedichte.xbib.de/Geibel_gedicht_Wenn+sich+zwei+Herzen+scheiden....htm
Pristupljeno: 27.5.2023.

<https://proleksis.lzmk.hr/4348/> Pristupljeno: 27.5.2023.

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35851> Pristupljeno: 27.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52917> Pristupljeno: 16.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42182> Pristupljeno: 29.5.2023.

https://www.lisinski.hr/media/publications/Cosi_Fan_Tutte_26_4_2014.pdf Pristupljeno: 11.5.2023.

<https://www.opera-arias.com/mozart/cosi-fan-tutte/in-uomini-in-soldati/> Pristupljeno: 27.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> Pristupljeno: 27.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13906> Pristupljeno: 30.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52148> Pristupljeno: 30.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64313> Pristupljeno: 30.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64313> Pristupljeno: 30.5.2023.

<http://www.aria-database.com/search.php?individualAria=18> Pristupljeno: 28.5.2023.

<https://www.britannica.com/topic/Un-ballo-in-maschera> Pristupljeno: 29.5.2023.

<http://www.aria-database.com/cgi-bin/aria-search.pl?opera=Un+ballo+in+maschera> Pristupljeno: 29.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1846> Pristupljeno: 29.5.2023.

<https://hrvatski.en-academic.com/21555/scherzando> Pristupljeno: 29.5.2023.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57669> Pristupljeno: 30.5.2023.

Prilozi:

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/7/7b/IMSLP276823-PMLP189210-Arie_antiche_vol3.pdf str. 218

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/6/67/IMSLP36326-PMLP44492-Handel_-_Joshua_-_vocal_score.pdf str. 148

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP270905-PMLP12732-Schumann,_Robert_Werke_Breitkopf_Gregg_Serie_13_Band_1_RS_120_Op_25_scan.pdf str. 1,5, 6, 17, 32, 33, 46

<file:///C:/Users/nikaa/Downloads/Hrvatske-skladbe-Zbirka-pjesama-Ivan-pl-Zajc-21-24.pdf>

str. 1,2,4

https://imslp.eu/files/imglnks/euimg/c/ce/IMSLP804967-PMLP1268948-E803828_14-33-Peja%C4%8Ddevi%C4%87--lieder.pdf str. 12

<https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/4/4a/IMSLP809327-PMLP44988-TH103-PSSM.pdf> str. 1

[https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/9a/IMSLP06113-Ravel_-_Cinq_M%C3%A9lodies_Populaires_Grecques_\(voice_and_piano\).pdf](https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/9a/IMSLP06113-Ravel_-_Cinq_M%C3%A9lodies_Populaires_Grecques_(voice_and_piano).pdf) str. 1,6,7

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/9c/IMSLP270916-PMLP12738-Schumann,_Robert_Werke_Breitkopf_Gregg_Serie_13_Band_1_RS_124_Op_35_scan.pdf
str. 9

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/a/aa/IMSLP20755-PMLP48242-Rimsky_Op43.pdf str. 5

[https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/c/c9/IMSLP826185-PMLP39835-Mozart_-_Cos%C3%AC_fan_tutte_\(Vocal_Score,_Breitkopf_und_Haertel,_1898\).pdf](https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/c/c9/IMSLP826185-PMLP39835-Mozart_-_Cos%C3%AC_fan_tutte_(Vocal_Score,_Breitkopf_und_Haertel,_1898).pdf) str. 82, 84, 86

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/c/c5/IMSLP33966-PMLP34562-Verdi_-_Ballo_in_maschera_-_vocal_score.pdf str. 268, 270